

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 29 (2305) Год XLV

Беласток 16 ліпеня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Шурдыстан

Яўген Мірановіч

Сярод мінскай інтэлігенцыі з'явілася новая назва Беларусі — Шурдыстан. Унутраная палітычная сістэма, метады кіравання дзяржавай і ўрадавая прапаганда ўчынілі Беларусь падобную да такіх краін як Кіргізістан, Узбекістан, Туркменістан. Лукашэнкаўскі рэжым, дэманстрыўна адкідаючы рэфармаванне дзяржавы паводле еўрапейскай традыцыі, вярнуў краіну на шлях, які вядзе ў напрамку азіяцкага феадалізму. Калі, аднак, ўлічыць факт, што савецкі камунізм быў самай дасканалай формай увасаблення феадалізму, тады тое, што цяпер адбываецца ў Беларусі, не з'яўляецца нічым новым. Беларускім элітам не ўдалося вырваць свае краіны з зоны патрыярхальнай улады, недэмакратычных метадаў вырашэння палітычных і грамадскіх праблем і пастаяннага страху грамадзян перад уладай.

Беларусь знаходзіцца ў вельмі важным стратэгічным рэгіёне Еўропы. Расія, патраціўшы кантроль над Сярэдняй Еўропай, Украінай і Прыбалтыкай, без Беларусі вярнулася б на захадзе да межаў XVII стагоддзя. Таму ўсё, што ў галіне палітыкі ці эканомікі дзеецца ў гэтай рэспубліцы, адбываецца пад кантролем Масквы. Шмат пра гэта пішацца ў апазіцыйнай прэсе. Апошнім часам вялікі рэзананс выклікаў артыкул Віктара Клінко ў „Народнай Волі” (28.06.2000 г.), асагалоўлены *О белорусской Красной Шапочке и серых волках*. Не вядома кім з'яўляецца аўтар артыкула, але са зместу публікацыі вынікае, што вельмі дакладна арыентуецца ў рэаліях улады так у Расіі, як і ў Беларусі.

Клінко, паказваючы механізмы сучаснай расійскай палітыкі ў адносінах да Беларусі, звяртае ўвагу на яе паслядоўнасць. Асноўныя элементы гэтай палітыкі не мяняюцца ад часоў Кацярыны II, калі Беларусь упершыню апынулася ў расійскай зоне ўплываў. Царскія, а пасля бальшавіцкія ўлады зыходзілі з погляду, што інтарэсы імперыі на беларускіх землях найлепш забяспечваюць расійскае чыноўніцтва, расійская школа і расійская Царква. У Беларусі, нават у савецкі час, мясцовыя камуністычныя эліты ніколі не здамінавалі вышэйшых органаў улады. У час, калі І сакратаром Камуністычнай партыі Беларусі стаў Пётр Машэраў, „мясцовыя” занялі каля паловы месцаў у эшалонах вышэйшай улады. Хаця Машэраў быў цалкам адданы палітыцы саветызацыі беларускага грамадства, вельмі выразна цягнуў да ўлады камуністаў беларускага паходжання. Акалічнасці яго смерці па сённяшні дзень не цалкам ясныя. Не ўсім хочацца верыць, што шэф камуністычнай партыі мог так сабе загінуць на дарозе ў аўтамабільнай катастрофе. Пасля ха-

[працяг 2]

Дзіцячы танцавальны калектыў „Спадчына” з Пружан выклікаў найбольшае захапленне ўдзельнікаў белавежскага Купалля. Пра мерапрыемства чытайце на стар. 8.

Фота Сяргея ГРЫНЯВІЦКАГА

Арлянскія страсці

Аляксандр Вярбыцкі

У Орлі, узорам суседняй Бельскай гміны, рыхтуецца рэферэндум у справе адклікання Гміннай рады, а заадно і новага войта. Надрукавана ўжо аб'ява, якую атрымала і наша рэдакцыя. З'ездзіў я ў Орлю, але там яшчэ пакуль аб'ява тая не была абнародавана. Змест аб'явы паведамляе, што ініцыятарамі рэферэндуму з'яўляюцца Сцяпан Гаворка з Кашалёў, Сцяпан Брэнька з Градалёў і Міхал Іванчук з Маліннік.

„Pogarszająca się sytuacja społeczno-gospodarcza w gminie wywołała niezadowolone społeczne wśród mieszkańców. Potwierdzeniem takiego stanu rzeczy są coraz częstsze krytyczne publikacje w środkach masowego przekazu”, — паведамляюць на самым пачатку ініцыятары. У нашым сродку масавай інфармацыі крытычна і часта выказваўся толькі Міхал Мінцэвіч і то акурат пра паводзіны згаднага ініцыятара Міхала Іванчука, які быў войтам на працягу апошніх гадоў, калі „pogarszająca się sytuacja społeczno-gospodarcza w gminie...” і г.д.

Ініцыятары ставяць Гміннай радзе і войту заклік, што яны не маюць ніякай праграмы дапамогі сялянам ад бедства засухі. На гэта войт Ян Добаш сказаў мне, што гміна не можа зняць падаткаў, бо не змога тады сама дзейнічаць, а на кампенсацыю страт з бюджэту ваявода нічога яшчэ не мае. Ёсць прапановы кармавой дапамогі з Еўрасаюза, але не названы цэны. Сцяпан Гаворка прапануе завозіць кармы з Падкарпацкага ваяводства, толькі не знайшоў адказу на маё пытанне, хто заплаціць за іх транспарт. Спадару Гаворку не падабаецца таксама тое, што камісія па

ацэнцы страт працуе нязладжана, ездзячы па некалькі разоў на сумежныя палеткі, заміж агледзець іх запар.

Радныя не ўмелі прадаць кватэр у новапабудаваным блоку — чарговы заклік. Войт Ян Добаш і старшыня Гміннай рады Яўген Зінкевіч адказваюць, што не ўмеў іх прадаць Іванчук, а вось ужо за паўгода, калі не стала Іванчука, прададзеных было шляхам таргоў 6 з ліку 18 кватэр. Ян Добаш дадае, што ў Орлі цяжка прадаць кватэры, бо нават тых у Бельску моладзь не хоча купляць.

Той апальны жыллёвы блок быў намечаны да будовы ў перыяд радаснага будавання „Другой Польшчы”, а кватэры ў ім мелі атрымаць настаўнікі новай, вялікай школы. Атрымалася аднак так, што блокам настаўнікі не зацікавіліся і доўгі час ён пуставаў. Сцяпан Гаворка прапануе, каб кватэры прадаваць у ім на раты, з льготамі, абы толькі не пуставаў. Бо блок некалькі гадоў пападаў у руіну і гміна была вымушана браць крэдыт на яго рамонт.

Пры нагодзе спытаў я войта, ці школа ў Орлі не завялікая. Яна прадбачана на 500 вучняў, а столькіх далічшыца не ўдалося. Праўда, школьныя памяшканні выкарыстоўваюцца, але мяне непакоіць, што будзе праз дзесяць гадоў...

У аб'яве згадваецца пра намер ліквідацыі школы ў Малінніках; цяпер у ёй вучыцца 60 дзяцей. Войт, як настаўнік, супраць ліквідацыі школ. Аднак дэмаграфічныя прагнозы для школы ў Малінніках некарнысныя, а за імі некарнысныя і эканамічныя. Да таго ж

[працяг 3]

Дарагому Міхасю Хмялеўскаму

Міхась стары як „Ніва”, а ёй толькі за сорок. Быў тут ад яе пачатку, ёсць і цяпер. Хто чытаў, памятае. Хто чытае, не прапусціць. Застаецца журналістам, якога ведае **асабіста** найбольш чытачоў. Значыць, усім знаёмы, **Сваяк**.

[юбілей 3]

Шчырасць тутэйшых...

Я прыехаў у Польшчу, у Беласток і пачаў наведваць Гайнаўшчыну, Бельшчыну, Гарадоччыну, Сямятыччыну, а людзі гаварылі са мной па-беларуску, так як гаварылі іх дзяды і бацькі, і мне было радасна ад гэтага. Ад консула яны чакалі не столькі канкрэтнай дапамогі, колькі добрага слова, маральнай падтрымкі.

[развітанне 4]

Купалле ў Белавежы

Купальскі канцэрт пачаў „Распяваны Гарадок” абрадавай сцэнкай, у якой выступалі міфалагічныя сілы прыроды: Лясун, Русалка, Вадзянік. Гарадоцкая пастаноўка была новым элементам у купальскім канцэрце.

[мерапрыемства 8]

Гісторыя цудадзеяных ікон

З брашуры а. Мікалая Семянякі, выдадзенай у 1910 г., даведваемся, што старажытная ікона Краснастоцкай Божай Маці была ўласнасцю сям'і Урусавых і перадавалася жанчынам з пакалення ў пакаленне. Культ іконы быў пашыраны ў ваколіцы, доказам чаго можа быць факт, што яе копія, намаляваная ў 1642 г. у Лейпцыгу, знаходзілася ў Ячне.

[спадчына 9]

Тата не пазнаў

Дадому вярнуўся я вечарам 21 лістапада 1945 года, на *Міхайла*, акурат забава ў вёсцы была. Зайшоў я дахаты, шынель на мне і нагавіцы парваныя, змеркла. Тата не пазнаў, злякаўся і пытае: Чаго?! Але мама пазнала!

[ўспамін 10]

Згарэць магла ўся вёска

Паводле павятовага каменданта Дзяржаўнай пажарнай аховы ў Гайнаўцы, прычынай пажару каля Чахоў-Арлянскіх была неасцярожнасць людзей, якія карысталіся чыгуначным транспартам. Расследаванне ў гэтай справе вядзе паліцыя.

[здарэнне 11]

Беларусь — беларусы

Апазіцыя ў фарсе ўдзельнічаць не будзе

2 ліпеня ў Мінску адбыўся IV Кангрэс дэмакратычных сіл Беларусі. Кангрэс аб’яднаў амаль усе дэмакратычныя партыі і грамадскія арганізацыі краіны. Яны вылучылі са свайго складу 1 043 дэлега-ты. З іх у залу палаца „Сукно”, дзе адбы-ваўся Кангрэс, прыйшло 850 чалавек. Га-лоўным пытаннем, якое яны павінны бы-лі вырашыць: ці браць удзел дэмакратыч-ным арганізацыям у выбарах да лука-шэнкаўскага парламента, якія ўлады пла-нуюць правесці восенню.

Адкрыў Кангрэс старэйшы дэлегат, вя-домы літаратар, Артур Вольскі. Ён у пры-ватнасці сказаў, што для яго, ветэрана вай-ны, ёсць знамянальным правядзенне Кан-грэса напярэдадні дня вызвалення Мінска ад фашыстаў. Спадар Вольскі выказаў жа-данне дажыць таго дня, калі Беларусь поў-насцю вызваліцца ад розных прыблудаў. Урачыстае адкрыццё закончылася пад словы гімна „Пагоня”.

Пасля прысутныя хвілінай маўчання ўшанавалі памяць Генадзя Карпенкі і вязня сталінскага ГУЛАГа, аднаго з кі-раўнікоў паўстання лагернікаў Нарыль-ска ў 50-х гадах Рыгора Клімовіча, які нядаўна памёр.

Тое, што падзеі, якія зараз адбываюц-ца ў Беларусі, выклікаюць вялікую ціка-васць у свеце засведчыла прысутнасць у зале палаца „Сукно” прадстаўнікоў за-межных амбасадаў і прывітальныя лісты з іншых краін. Самым экзатычным з іх было прывітанне з Маямі, ад кубінскіх дэ-

макратаў. А дэпутат польскага Сейма Ян Мар’я Ракіта меў магчымасць асабіста звярнуцца да дэлегатаў. Ён сказаў, што для Польшчы Беларусь — незалежная дзяржава, адзіны легітымны орган яе ўла-ды — Вярхоўны Савет, а рэферэндум 1996 года — сфальсіфікаваны. Магчыма загля-даючы ў будучыню, Ян Ракіта сцвердзіў: „Натуральна, што дэмакратычная Бела-русь з’яўляецца сябрам Польшчы”.

Пасля амаль гадзіннага ўступу, пача-лася асноўная праца Кангрэса. Лідэры партый і грамадскіх аб’яднанняў па чарзе выказваліся пра адносіны сваіх арганіза-цый і сябе асабіста да магчымасці ўдзе-лу апазіцыі ў выбарах. Усе яны сцвярджа-лі, што ісці на выбары пры існуючым за-канадаўстве нельга, бо яно дае неабме-жаваныя магчымасці для фальсіфікацыі, а ўдзел апазіцыі прывядзе да легітыміза-цыі рэжыму, што пацягне за сабой пры-знанне ўсім светам далейшае далучэнне Беларусі да Расіі. Аднак кожны казаў па-рознаму. Старшыня Аб’яднанай грама-дзянскай партыі Анатоль Лябедзька сцвярджаў, што ўдзел дэмакратычнай апазіцыі ў выбарах патрэбны перш за ўсё Лукашэнку, бо пры сённяшніх умовах апазіцыянерам прапануецца толькі акт капітуляцыі. Кіраўнік сацыял-дэмакра-таў Мікола Статкевіч нагадаў пра рашэн-не з’езда сваёй партыі, згодна якому са-цыялісты пойдуць на выбары, калі ўла-ды пойдуць на кампраміс. Але пакуль гэ-тага не адбылося і БСДП (НГ) удзелу

ў выбарах прымаць не будзе. Аднак, ка-лі ўлады пойдуць на сур’ёзныя ўступкі, сацыял-дэмакраты перагледзяць сваё ра-шэнне. Мечыслаў Грыб таксама не згод-ны з выбарчым кодэксам, але лічыць, што прымаць канчатковае рашэнне яш-чэ рана. Старшыня БНФ Вінцук Вяжор-ка распісаў сцэнарыі падзей, якія могуць адбыцца ў выпадку, калі апазіцыя пойдзе па прапанаваным уладамі шляху. Гэта, на яго думку, прывядзе да страты неза-лежнасці. Старшыня каардынацыйнага камітэта „Гродзенская ініцыятыва” Ся-мён Домаш назваў удзел апазіцыі ў вы-барах самагубствам. Найбольш рашучую пазіцыю заняў лідэр Грамады Станіслаў Шушкевіч. Ён сказаў, што нельга ўдзель-нічаць у фарсе, лукашэнкаўская палата не мае ніякіх паўнамоцтваў. Грамада прапа-навала свой праект рэзалюцыі Кангрэса, які быў значна радыкальнейшы за той, які распрацавала рэдакцыйная камісія аргка-мітэта. А самы эмацыянальны выступ быў у старшыні Сялянскай партыі Яўгена Лу-гіна. Ён назваў уладу ў Беларусі калані-яльнай, якая робіць усё, каб прывесці кра-іну да поўнай эканамічнай залежнасці ад Расіі. Выступовец паказаў гэта на прык-ладзе сельскагаспадарчай палітыкі ўлад. Па яго словах, калгасна-саўгасная сістэ-ма „здохла, ад яе смярдзіць”, а ўлады не збіраюцца нешта мяняць. Лідэр Сялян-скай партыі нагадаў словы Аляксандра Лукашэнкі, які калісьці збіраўся паўзці ў Расію на каленях. „Яму відаць сумна паўзці аднаму 700 кіламетраў да Масквы, — сказаў Яўген Лугін, — таму ён выра-шыў пацягнуць за сабой увесь 10-мільён-ны беларускі народ. Не будзе гэтага!” Дэ-легаты стоячы праводзілі старшыню Ся-лянскай партыі з трыбуны.

Пасля выступленняў дэлегаты абралі новы аргкамітэт Кангрэса дэмакратыч-ных сіл і прынялі шэраг выніковых па-станоў і рэзалюцыі. Галоўнай з іх без-умоўна была „Рэзалюцыя Кангрэса дэ-макратычных сіл Беларусі пра адносіны да выбараў”. За аснову быў прыняты

праект рэзалюцыі прапанаваны рэдак-цыйнай камісіяй аргкамітэта з некато-рымі папраўкамі, якія былі ўзяты з аль-тэрнатыўнага праекта Грамады, што зрабіла дакумент больш канкрэтным. Але камісія аргкамітэта адхіліла прапа-нову грамадоўцаў унесці пункт, які зак-лікае палітычныя партыі, у выпадку не выканання ўладамі ўмоў для правядзен-ня свабодных і справядлівых выбараў, не толькі самім не прымаць удзелу ў выба-рах, але забараніць сябрам сваіх аргані-зацый рабіць гэта ў якасці незалежных кандыдатаў. Аднак, у адрозненні ад сва-іх лідэраў, шэраговыя сябры дэмакра-тычных партый і арганізацый, дэлегаты, што сядзелі ў зале, а не ў прэзідыуме пе-раважнай большасцю падтрымалі Гра-маду. Яны пагадзіліся, што выстаўлен-не сваёй асобы ў якасці незалежнага кан-дыдата вядомага апазіцыйнага паліты-ка дасць падставу лічыць, што дэмакра-ты бяруць удзел у выбарах. Такім чынам папраўка прайшла.

Згодна канчатковаму тэксту рэзалю-цыі дэмакратычныя сілы прымуць удзел у выбарах, калі ўлады выканаюць на-ступныя ўмовы: забяспечыць наданне парламенту рэальных паўнамоцтваў як адзінаму заканадаўчаму органу, прывес-ці выбарчае заканадаўства ў адпавед-насць да еўрапейскіх стандартаў, забяс-печыць рэальны доступ апазіцыйных партый да дзяржаўных сродкаў масавай інфармацыі, спыніць палітычныя рэпрэ-сіі, забяспечыць свабоду мірных сходаў і свабоду слова. У выпадку не выканан-ня гэтых умоў Кангрэс заклікае дэмакра-тычныя партыі не вылучаць сваіх канды-датаў і не дапускаць балаціравання іх сяброў у якасці незалежных кандыдатаў і не ўдзельнічаць у рабоце выбарчых ка-місій. Беларускія дэмакраты заклікаюць міжнародныя арганізацыі не накіроўваць пры такіх умовах сваіх назіральнікаў на выбары, а ўрады дэмакратычных краін не лічыць выбары легітымнымі.

Зміцер КІСЕЛЬ

Шурдыстан

[1 & працяг]

ця Масква пасылала на пост І сакра-тара КПБ беларусаў — Слюнькова, Малафеева — але ўсе яны былі пазбаў-лены палітычных амбіцый, гатовыя некрытычна выконваць стаўлення ім загады. У Беларусі не хапіла свайго Бразавіцкага ці Шэварднадзэ — каму-ністычнага палітыка, які мог правесці краіну да незалежнасці.

Упершыню беларусы пачалі даміна-ваць у апарате ўлады ў Беларусі пасля развалу Савецкага Саюза. Але трыва-ла гэта не надта доўга. У 1993 г. расій-скія спецслужбы пачалі рэалізаваць планы вяртання рэспублікі пад маскоў-скую „ апеку”. Ва ўрадзе Вячаслава Ке-біча ўжо тады было шмат расійскіх да-радчыкаў, якія, аднак, выплылі на кі-раўнічыя крэслы пасля прыходу да ўла-ды Аляксандра Лукашэнкі. Расійскія спецслужбы, зрабіўшы стаўку на Лука-шэнку, кіраваліся тымі самымі прын-цыпамі, што і савецкае кіраўніцтва, па-сылаючы ў Мінск Слюнькова ці Мала-феева. Лукашэнка не меў ніякага вопы-ту, таму лёгка было ім кіраваць, весці ўнутраную і знешнюю палітыку Бела-русі ў пажаданым Масквой напрамку. Без праблемы ліквідавалася беларускае школьніцтва, таксама без праблемы расіяне ўзначалілі ўсе найважнейшыя ўстановы дзяржаўнага кіравання.

У знешняй палітыцы расійскія ўлады прытрымліваліся прынцыпу кампраме-тацыі самога інстытута беларускай дзяржаўнасці. З аднаго боку вяло гэта да ізаляцыі Беларусі і адсутнасці альтэр-

натыўнай палітыкі. Адзіным выхадам для Мінска стала прарасійская паліты-ка. З другога боку грамадзяне Беларусі пераставалі адчуваць эмацыянальную сувязь са сваёй дзяржавай. Такім чынам ад некалькіх гадоў расійскія спецслуж-бы рыхтуюць беларусаў да ліквідацыі нават сімвалічнай незалежнасці.

У Маскве тэрыторыя Беларусі раз-глядаецца як частка Расійскай Федэра-цыі. Некаторыя расійскія геапалітыкі, — піша Клінко, — прапануюць пера-даць Гродна Польшчы і атрымаць уза-мен калідор у Калінінград. Расія такім чынам хоча забяспечыць не толькі свае інтарэсы на захадзе, але таксама паз-быцца найменш ляяльнага каталіцкага насельніцтва Гродзеншчыны. Пастаян-най практыкай царскай адміністрацыі было замацоўванне падзелаў сярод бе-ларусаў на праваслаўных і католікаў. Гэтых апошніх прынцыпова называлі палякамі. Сёння, спадзеючыся, што „ін-тэграцыя” можа выклікаць супрацьста-янне з боку католікаў, расіяне гатовы іх аддаць Польшчы ў замен за праславу-ты ўжо калідор. Маскоўскі гандаль бе-ларускімі землямі мае даволі вялікую традыцыю. У саракавых гадах Сталін некалькі разоў мяняў межы Беларусі, у залежнасці ад актуальных палітычных патрэб. Сёння Масква, відаць, мала ўжо звяртае ўвагу на Лукашэнку. Ён у са-праўднасці выканаў сваю работу, але ўсё яшчэ патрэбны расійскім спецслуж-бам для прыкрыцця дзейнасці палкоў-нікаў і генералаў, кантралюючых усе зо-ны дзяржаўнага і палітычнага жыцця Беларусі. Прэзідэнт стаў іх заложнікам.

Інтэграцыю Клінко прапануе на-зваць ціхай акупацыяй, што больш ад-

павядала б рэальнаму стану Беларусі. У сапраўднасці такі варыянт палітыкі расіянам удалося рэалізаваць толькі ў Беларусі. Спроба „інтэграцыі” Гру-зіі закончылася правалам. Шэвардна-дзэ аказаўся палітыкам, які не пабаяў-ся чэкістаў Прымакова. Нават спроба забойства прэзідэнта Грузіі не адмяні-ла яго курсу на незалежнасць. У Бела-русі пастаянна знішчаліся палітыкі, якія неслі рэальную пагрозу для расій-скага панавання. Як першы загінуў бясследна былы міністр унутраных спраў Юрый Захаранка. У таямнічы спосаб адышоў у вечнасць Генадзь Карпенка. Міхаіл Чыгір акампрамета-ваны нейкімі крымінальнымі справамі. Здаецца толькі, што ў Маскве ніхто не ўспрымае ўсур’ёз „дэмакратычнай апа-зіцыі”. Яе існаванне стварае добрую заслону для расійскага панавання. Ма-ючы кантроль над сродкамі масавай ін-фармацыі, можна ёю палохаць так бе-ларускае грамадства, як і самога Лука-шэнку, а Захаду даказваць, што цэнзу-ра і праследаванне дысідэнтаў — гэта ўнутраныя справы Беларусі. Так, дарэ-чы, справа выглядае ў еўрапейскіх сродках масавай інфармацыі.

Паводле Клінко, Лукашэнка мае яш-чэ шанц абараніць сябе і Беларусь ад „апекі” расійскіх інтэгратораў. Павінен ён толькі адклікацца да волі беларуска-га народу, які састаўляе амаль 80 пра-цэнтаў насельніцтва Беларусі і зусім не хоча быць часткай расійскай імперыі. Але ведаючы рэальнасць палітычнага жыцця ў Беларусі, баязлівасць і інтэ-лектуальны стан прэзідэнта, гэта зусім немагчымае.

Яўген МІРАНОВІЧ

Развітанне з консулам

4 ліпеня Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку пры-ёмам для мясцовых афіцыйных асоб адзначыла Дзень незалежнасці — ад некалькіх гадоў у яго якасці святкуец-ца 3 ліпеня, вызваленне Мінска ад ня-мецкай акупацыі. Святкаванне супа-ла з заканчэннем дыпламатычнай мі-сіі ў нашым горадзе і рэгіёне Паўлам Латушкам. Прыём удастоіў сваёй прысутнасцю пасол РБ у Польшчы Мікалай Крэчка, у мінулым генконсул РБ у Беластоку.

Генеральнае консульства РБ з’яўля-ецца адзіным дыпламатычным прад-стаўніцтвам у нашым горадзе — факт гэты нязменна не заўважаецца ваяво-дам, якая на падобныя ўрачыстасці да-сылае праз прадстаўніка лісты кштал-ту „З увагі на ранейшыя абавязкі не ма-гу асабіста паўдзельнічаць...”. Нязмен-на на святкаванні, ладжаныя Генераль-ным консульствам, прыходзіць адзін і той жа круг гасцей — паліцыя, пагра-нічная ахова, праваслаўныя радныя го-рада Беластока, дэпутаты польскага Сейма ад СЛД, бурмістры, войты, прадпрымальнікі.

Сёлета прамова консула Паўла Ла-тушкі мела асабісты характар — ён развітаўся з Беластокам і Беласточчы-най, накіроўваючы шмат цёплых слоў у адрас беларускай меншасці, а словы пра супрацоўніцтва з мясцовымі ўлада-мі — мелі... дыпламатычны характар.

(ам)

Арлянскія страсці

[1 *☞ працяг*]

завозяцца туды дзеці з заходняй часткі гміны, якіх бацькі не будуць супраць завозу іх у самую Орлю. Аўтары аб'явы рытарычна сцвярджаюць, што калі ліквідуецца, напрыклад, школу, то на яе месцы трэба запусціць нейкую альтэрнатыўную дзейнасць. Я згануў войту пра будынак колішняй школы ў Пашкоўшчыне. Ёсць ахвотныя яго купіць, але не ўсе жыхары вёскі згодныя будынак прадаць.

„Jest tyle opuszczonych budynków po szkołach! Dlaczego nie są wykorzystywane do innej działalności?” — ставяць пытанне ініцыятары, у іх ліку і Міхал Іванчук. А гэта ж у яго адрас пытанне.

Упершыню ад дзесяці гадоў не вядуцца ніякія інвестыцыі — чарговы заклад. На гэта ад гмінных улад атрымаў я адказ, што на рамонт згаданага блока гміна ўзяла банкаўскі крэдыт, які яшчэ не пагашаны і таму нельга браць чарговы на наступныя інвестыцыі.

„W sytuacji, gdy brakuje pieniędzy na zasłki dla ludzi starych, biednych czy bezrobotnych Zarząd i Wójt trwonią szczupłe gminne środki finansowe na urządzenie luksusowych urzędniczych gabinetów czy też pańskich toalet”. Пры новым войце быў аснашчаны адзін кабінет — сакратара гміны. Быў я ў тым кабінце; вельмі сціплы ён, хаця можна яго назваць люксовым, бо такая мэбля цяпер у продажы.

Асобная справа, гэта „pańskie toalety”. У будынку Гміннай управы туалеты аснашчаны новай керамікай, бо, як кажа Ян Добаш, за старую сорам было перад наведвальнікамі. Заглядаў я і туды — раскошы там няма, затое ёсць зачэпка для закідаў. На маю заўвагу, што мо лепш было б паставіць нейкі хлёўчык, за які з гміннага будынка можна было б па-вясковаму збегаць за патрэбай, пачуў я адказ, што была сентэнцыя аднаго раднага: „pracownicy gminy, tak jak nasze żonki, mogą sr... na dwór wystawić”. Сцяпан Гаворка мяркуюе, што лепш было б прывесці да прыстойнага выгляду нужнік каля аўтобуса на гаворку, бо ж столькі народу пры-

язджае ў Орлю да Валечкі (Валечка, гэта тая слаўная арлянская жанчына, якая абнадзейвае тых, што страцілі давер да выпускнікоў медыцынскіх акадэміяў). Каля Валечкі дома, адлеглага ад аўтобуса на гаворку прыпынку мо з паўкіламетра, шматсотметровая чарга самаходаў. І я два разы калісь бываў там на гэтым транспарце, аднак не было там інфармацыі, што трэба карыстацца ўстаноўкай каля прыпынку ПКС. Цяпер заглянуў я і туды — від такі, што лепш і не згадваць. На мае сумненні, што прапанаваны прыстойны выгляд хутка вярнуўся б у прывычны агідны стан, Сцяпан Гаворка адказаў, што трэба было б загадаць паліцыянтам, каб час ад часу туды заглядалі.

„Tzw. inicjatywa społeczna radnych jest nakierowana tylko i wyłącznie na organizację balów, festynów i biesiad”.

— Гэта Іванчук пра сябе піша, — пракаменціраваў Зінкевіч і Добаш.

Сцяпан Гаворка сказаў, што інтэграцыйны фэст на Івана быў канкурэнцый бацюшцы. Калі я яму парыраваў, што фэст адбываўся добра пасля набажэнства, тады спадар Гаворка паставіў заклад, што спяваліся на ім польскія песні салідарнікам з Бельска, а тутэйшыя людзі хацелі б паслухаць беларускіх і ўкраінскіх. А найбольш то хацелі б пасядзець дома з сем'ямі.

„W sytuacji, gdy ludziom żyje się coraz gorzej i coraz biedniej radni są najbardziej zainteresowani wysokością pobieranych diet i organizacją bardzo częstych posiedzeń komisji. Członkowie Zarządu potrafią organizować posiedzenie nawet dwa razy w tym samym dniu. I to z tego powodu, że za każde posiedzenie otrzymują dodatkowo po 50 zł”. Спадаар Гаворка не мог мне прыгануць, калі здарыліся два пасяджэнні ў адзін дзень. Не падабаюцца яму затое пастаянныя камандзіровачныя — 150 зл. у месяц, бо радны не зацікаўлены працай.

„Gmina bez własnych źródeł dochodów przestaje nią być. (...) Są konieczne konkretne radykalne działania zmierzające do poprawy sytuacji”. На пытанне пра ўласныя крыніцы даходаў гміны спадар Гавор-

ка назваў падаткі: дарожны, сельскагаспадарчы і ад нерухомастэй. На маю заўвагу, што дакумент, якога ён з'яўляецца сааўтарам, прадбачвае падзенне даходаў гміны на 50% за два гады; якія тады гэта маюць быць рашучыя дзеянні, спадар Гаворка назваў вадаём, які можа было б збудаваць на 100 гектарах пашавай суполкі (wspólnoty pastwiskowej) і які даваў бы прыбытак. Калісь Іванчук паслаў грэйдэр у Боцькаўскую гміну і сто тысяч узяў, карыстаўся датацыямі на водаправоды.

Водаправоды ў Арлянскай гміне ўжо пабудаваны. Наступнай справай магло б здавацца ачышчальні сцёкаў, але і тут клопат. У Орлі паставілі ачышчальню, якая мела абслугоўваць школу і згаданы жылы будынак. Паколькі будынак стаяў пусты, то і ачышчальня не мела дастатковай нагрузкі і выйшла са строю; не працуе ўжо некалькі гадоў. Будынак адрамантавалі, засяляецца ён, будуць сцёкі. Ачышчальні патрэбны дакументацыя, рамонт і зноў грошы...

Іванчук паклаў асфальт на многія дарогі. Добаш лічыць, што асфальтаванне трэба прыпыніць, а рамантаваць дарогі і масты, па якіх людзі ездзяць у поле. Стары войт не надта дбаў пра гмінны цэнтр — Орлю. Ян Добаш хоча, каб Орля стала візітнай карткай Арлянішчыны, хоча давесці яе да эстэтычнага выгляду.

* * *

У парку, што ў цэнтры Орлі, прыпыніўся я каля траіх пажылых жыхароў мястэчка і спытаў пра гмінныя абставіны.

— Калісь людзі ўстыдаліся, сумленне мелі, а сёння абы ў кішэню! У гміне палавіну трэба змяніць, а то зойдзеш, то той у лесе, а той у стрэсе і няма з кім гаварыць. Стары войт не дбаў пра ніц. Крывую, калі асфальт там палажылі, за піва аддаў. І жвіроўню ў Рыгораўцах прыватніку таксама. А з дарогамі як было — не далі на піва, то і дарогі няма! — падкрэсліваюць славетную слабасць Міхала Іванчука. — Новы каля бажніцы зрабіў парадак, а то калюжа стаяла.

— Які б не быў, не дагодзіш, — чую далей. Бо і да новага войта ёсць засяярогі:

за сарак. Быў тут ад яе пачатку, ёсць і цяпер. Хто чытаў, памятае. Хто чытае, не прапусціць. Застаецца журналістам, якога ведае асабіста найбольш чытачоў. Значыць, усім знаёмы. Сваяк. Умее пахваліць за добрае, бо хто гэтага не любіць, уцешыць кагосьці вартага ўвагай і пахвалою, не абыходзіць маўчаннем таксама сумнага, бо *такія мы людзі*, такое жыццё. Але хоць пішаш пра жыхароў, сумнае, — не набірайся страху, не трапляй у дэпрэсію, хоць спачувай, суадчувай. Чуй чалавека. Яшчэ раз перажыві тое разам з ім, пішучы. Але сам трымайся. Бо сярэдні ўзрост журналіста — толькі 54 гады жыцця апантаных пошукам праўды. Гарыш гарэннем іншых і іншага, праз цябе пераплывае ток, бо ты — перадатчык спраў, фактаў, эмоцый. Добрых і бліжэй. Ты служыш адлюстраванню жыцця. Ды і сам ствараеш факты... Эт, нашто тая тэорыя, гаварня непатрэбная, калі можам пра добрае... Наседзеліся ў прэзідэнтах, на сесіях нудотных па сваёй натуре, дык давайце перадаем свежай думкай і простым словам! Як тост: „Каб здаравенькі былі!”

Цешымся з вамі, спадар Міхась, што сонца свеціць, што растуць дзеці, што ўсё жывуць словы нашай роднай мовы, а восень залатая, хоць жыццё завяршае, нічога не канчае.

Міра ЛУКША
Фота аўтара

— Новую прыняў, а старога, які мае хаты ў Беластоку і Орлі, трымае.

Ян Добаш прыняў на працу новую сакратар гміны, бо стары, які быў сакратаром амаль дваццаць гадоў, не спраўляўся:

— Брак было апэратыўнасці ў дзеянні, — тлумачыць Ян Добаш. — А трэба арыентавацца ў новых законах і на яго месца я прыняў юрыстку са староства. Яна ў старостве дабілася вялікага паважання і карыстаецца дапамогай староства, а цяпер без людскіх кантактаў цяжка чаго-небудзь дабіцца. А старому сакратару не хапала пятнаццаці месяцаў да пенсіі, негуманна было яго звальняць у такіх абставінах.

* * *

Хацеў я пагаварыць яшчэ і з Міхалам Іванчуком. Дазваніцца да яго цяпер нельга, бо памяняў ён і засакрэціў свой нумар тэлефона. Спадаар Гаворка параіў мне пазваніць Мікалаю Тармасюку з Парцава, які быў калісь юрыдычным кансультантам Іванчука, і праз яго дабіцца кантакту з былым войтам. Спадаар Тармасюк паведаміў мне, што Міхал Іванчук цяпер цяжка хворы і ён, Тармасюк, забараніў былому войту ўсялякіх кантактаў з мас-медыямі.

І такім чынам я не ведаю, ці Міхал Іванчук сакрэтна, так як калісь Ленін з шалаша ў Разліве кіраваў рэвалюцыяй у Петраградзе, кіруе рэферэндумам у Орлі, ці мо ён сапраўды такі хворы, як калісь Брэжнеў, і з'яўляецца толькі марыянеткай і фігавым лістком у арлянскіх гульнях за пасаду. За гмінны пераварот за Іванчуковымі плячмі агітуе і нядаўні яго крытык Міхал Мінецвіч. Бо ж паўгода таму адзін з іх прайграў, а другі нічога не выйграў. У Орлі, якая прыбываючага туды з напрамку Бельска вітае „Валэнсавым збожжам” на напэўна людным калісь пункце скупкі жывёлы, гмінная пасада з'яўляецца прываблівым месцам заробку...

Будучы ў Москаўцах спытаў я тамашніх мужчын, што яны думаюць пра змаганні ў гмінным цэнтры.

— Мы ўсе тут ужо старыя, такая самая наша вёска і такая самая і Орля.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Ты, Міша — цудоўны, добры сын, бацька і дзядуля. У Цябе пяць унукаў і тры ўнучкі — і яны не дазваляюць думаць пра гады! — напісала на агромністай (амаль у рост юбіляра!) паштоўцы Міхасю Хмялеўскаму сяброўка ленінградскіх студэнцкіх гадоў пані Тася. І іншыя сябры таго часу не забываюць сонечнага чалавека.

Дарагому Міхасю Хмялеўскаму

Міхась Хмялеўскі сярод ніўскай сяброўны.

75 — золотых, 75 — трудовых, 75 — тебе жизнь отчитала! 75 — это миг, 75 — это жизнь, 75 — это только начало!

Не толькі сябры студэнцкіх гадоў памятаюць Міхася маладым. Бо ён — не старэе. А здаецца, усё больш іскрыцца жыццём, бо разам з унукамі наліва-

ецца ў яго новая энергія і прага не марнаваць ні хвілінкі з жыцця. Бо яно, жыццё, перш за ўсё — цікавае, проста файнае, нават калі трапляюцца горкія хвіліны, і нельга вешаць нос, а глядзець трэ ўпярод, бо перад ім — усё новае краявіды, новыя магчымасці.

Міхась стары як „Ніва”, а ёй толькі

Вельмі паважанаму

Спадару Міхасю Хмялеўскаму

Беласток, 26 чэрвеня 2000 г.

Паважаны Спадаар

Міхась Хмялеўскі!

Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку мае гонар павішваць Вас з 75-годдзем з Дня нараджэння і шчыра пажадаць Вам моцнага здароўя, жыццёвага дабрабыту, творчага плёну і поспехаў на карысць развіцця беларускай культуры ў Польшчы.

Ваша шматгадовая дзейнасць у Беларускім грамадска-культурным таварыстве, плённая праца ў штодзённым жыцці беларусаў Польшчы „Ніва”, у галіне беларускай журналістыкі і літаратуры выклікае вялікую павагу і мы спадзяемся, што яна і надалей будзе спрыяць росквіту Вашай цудоўнага і мілагучнага беларускага слова.

Генконсульства карыстаецца гэтай нагодай, каб зноў запэўніць Вас у сваёй вялікай павазе і жадае Вам многае лета.

З найлепшымі пажаданнямі

Консул Рэспублікі Беларусь

Павел ЛАТУШКА

Шчырасць тутэйшых — галоўнае багацце Беласточчыны

Консул Павел Латушка з жонкай Наталляй у Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку.
Фота Ады ЧАЧУГІ

Консул Павел ЛАТУШКА (спачатку: віцэ-консул) прапрацаваў у Генеральным консульстве Рэспублікі Беларусь у Беластоку чатыры гады. 6 ліпеня вярнуўся на дыпламатычную працу ў Міністэрства замежных спраў РБ у Мінску. Перад ад'ездам „Ніва” папрасіла консула і яго жонку Наталлю даць развітальнае інтэрв'ю. Гутарыць Ада ЧАЧУГА.

— *Спадар консул, калі Вы ўступалі на дыпламатычны шлях, ці марыўся Вам, як некаторым, Парыж з Эйфелевай вежай і Елісейскімі палямі, падарожжы, лімузіны, банкеты і рауты?*

— Я заўсёды марыў аб тым, каб працаваць у Польшчы ці Літве. Мы ж шмат стагоддзяў жылі ў адной дзяржаве і шмат супольнага ёсць у нашай культуры і звычаях. Пра Парыж я не марыў. Ды і працу ў консульстве я ўяўляў сабе як выдаванне віз, пашпартоў і розных іншых дакументаў, як пісанне лістоў, адным словам, як звычайную бюракратычную працу.

— *А як было на самой справе?*

— Было інакш. Высветлілася, што Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку гэта адзіная тут замежная ўстанова, а ты як прадстаўнік суседняй краіны нясеш адказнасць за кожнае дзеянне і кожнае слова. Консульства ў Беластоку — адна з найбольш складаных устаноў у галіне дыпламатыі. У працы тут перасякаюцца розныя праблемы.

Перш за ўсё, консульства абараняе грамадзян Беларусі. Калі яны прыязджаюць у Польшчу, здараюцца розныя выпадкі, па 5-8 чалавек у дзень прыходзіць з просьбай дапамагчы вярнуцца дахаты, бо іх абакралі.

Па-другое, гэта беларускі грамадскі рух і справы, звязаныя з беларускай меншасцю на Беласточчыне.

Трэцяя справа — праблема пагранічных пераходаў. Той, хто не займаецца гэтым, не ўяўляе сабе, да якой ступені цяжкая гэта справа.

Чацвёртая з важнейшых праблем гэта гаспадарчыя рэгіянальныя сувязі, а апрача таго, ёсць шмат-шмат іншых.

— *Сапраўды, працы тут шмат. Але нас найбольш цікавіць, як ставіцца Вы да беларускага грамадскага руху на Беласточчыне.*

— Я выхаваны ў Мінску ў святой беларускай сям'і. Яшчэ будучы ў Мінску, нейкую інфармацыю пра

беларускі грамадскі рух у Польшчы я меў. Не мог я, аднак, уявіць сабе, што ён мае аж такія размеры і тое, што ёсць тут не толькі Беларускае таварыства і беларускія мастацкія калектывы, што беларускую мову вывучаюць у многіх падставовых школах і ў двух ліцэях, ёсць беларускія газеты, выходзяць кніжкі на беларускай мове, ідуць перадачы на беларускай мове па радыё і тэлебачанні... Гэтага я не ўяўляў.

У жніўні дзевяноста шостага трапіў на першы беларускі фестываль, які арганізавала БГКТ. Ён адбываўся ў Гарадку. За чатыры гады я ўбачыў шмат цудоўных мерапрыемстваў, якія ладзіла БГКТ, і дзейнасць гэтай арганізацыі выклікае ў мяне вялікую павагу. У гэты момант я запамятаў найбольш. Беларуская мова ўсюды, цудоўнае выступленне гарадоцкага калектыву, свае людзі. Гэта было маё першае моцнае ўражанне на Беласточчыне. Другое — калі мы ў тым жа месяцы паехалі з Генеральным консулам Міхасём Слямяным на Святую Гару Грабарку. Пазней мы ездзілі туды штогод. Мой погляд на Беласточчыну фарміраваўся пад уплывам беларускага грамадскага руху і Праваслаўнай Царквы, а асабліва тадышняга архіепіскапа Беластоцка-Гданьскага, сёння мітрапаліта Савы.

— *Спадарыня Наталля! Вы з мужам прыехалі ў Беласток дваццацітрохгодкамі, з паўтарагадовай дачушкай Янай. Зусім маладзенькія...*

— Школьнае каханне!

— *Як Вы ўспрынялі Беласточчыну?*

— У восемдзесят восьмым годзе я была ў Варшаве, але пра Беласточчыну фактычна не мела ніякага ўяўлення. Тут мяне ўразіла, што настолькі развіта беларуская культура: фестывалі беларускай песні, на якіх збіраецца столькі людзей, беларускія фестывалі на вёсках, летам мы практычна кожны тыдзень былі на нейкім фэ-

стыне, якіх вельмі шмат арганізоўвае БГКТ. Асаблівае ўражанне, як многа моладзі ў беларускім мастацкім руху. Вельмі важныя таксама конкурсы беларускай песні і дэкламатарскія конкурсы для школьнікаў. Гэта залог таго, што беларускае на Беласточчыне жыве і будзе жыць.

— *А як адчувала сябе ў Беластоку Ваша дачушка Яна?*

— Яна хадзіла ў беларускае прадшколле. Тут, на Беласточчыне, яна навучылася размаўляць на беларускай мове. Тут навучылася наогул гаварыць. Тут яна развучыла шмат беларускіх вершыкаў і песень. Як пяцігодка ўдзельнічала ў розных конкурсах. Тут атрымала свой першы дыплом і спецыяльную ўзнагароду ў дзіцячым дэкламатарскім конкурсе ў Беластоку. Другі дыплом і спецыяльную ўзнагароду Яна атрымала ў конкурсе беларускай песні для школьнікаў у Нараўцы.

Калі Яна была ў Мінску, то казала: „Хачу дахаты, у Беласток!” Тут жа ў яе былі сяброўкі і ў прадшколлі, і на панадворку. Яна наогул вельмі хутка навязвае кантакт нават з незнаёмымі дзецьмі на панадворку. У прадшколлі мы яе аддалі, калі ёй было два з паловай гады. Першыя два дні яна плакала. Брала з сабою любімую цацку — восліка. Ён быў даволі вялікі, але лёгкі, і яна яго свабодна падымала. Праблемы былі толькі тры дні. Пасля ўжо ў суботу і нядзелю яна заўсёды сумавала па прадшколлі.

— *Ці мяркуеце Вы працягваць беларускую адукацыю Яны ў Мінску?*

— Так, яна пойдзе ў беларускі садок, а пазней у беларускую школу і ліцэй. Мы яе ўжо завезлі ў Мінск, прадшколле ж ужо зачынена на лета. Яна ў час гульні нядаўна зламала руку, а да таго ж у яе пачалі выпадаць малочныя зубы. Калі бабуля ў Мінску ўбачыла яе, успляснула рукамі: „А Божа мой, дык гэта трэба было ехаць у Польшчу на чатыры гады, каб прыехаць без зубоў і з паламанай рукою!” Але я ўпэўнена, што ў Яначкі застануцца толькі самыя добрыя ўражанні ад прадшколлі і Беласточчыны.

— *Спадарыня Наталля! Вы пачалі працу ў консульстве, калі Яна пайшла ў прадшколле?*

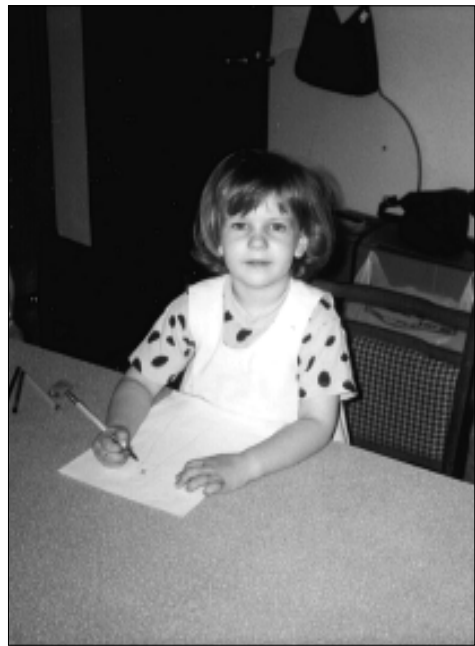
— Так. І праца ў консульстве прыцягла мяне да думкі, што варта было б заняцца правазнаўствам.

— *Але ж Вы на прафесіі — біёлаг?*

— Аднак, ужо цэлы год вучуся завочна на юрыдычным факультэце БДУ. Будучы жонкай дыпламата, лепш мець прафесію, якая дасць магчымасць працаваць і за граніцай, побач з мужам.

— *Спадар консул, ці не маглі б Вы і Ваша жонка падзяліцца з намі на конт стану Вашай душы ў момант развітання з Беласточчынай?*

— У дыпламатаў такая прафесія, што калі ён працуе на чужыне — сумуе па радзіме. Тут, у Беластоку, мы знайшлі знаёмых, сяброў — і трэба выязджаць. То дома, то — заганіцай. Мы закахаліся ў Беласточчыну. Я зразумеў Алеся Барскага, які пісаў, што „Беластоцкі край — мая айчына”. Розных паперак у час нашай працы было шмат, але і шмат чалавечых кантактаў.

Яна Латушка.

Сотні, тысячы людзей. Дзеячы, кіраўнікі мясцовых улад на Гайнаўшчыне і Бельшчыне, настаўнікі, спявачкі, журналісты... Нават не буду старацца іх пералічыць, бо баюся, каб кагосьці не пакрыўдзіць, не назваўшы яго.

Усе яны ў нечым розныя. У кожнага свой характар, свой падыход да беларускіх спраў. Але яднае іх тое, што яны — змагары за беларускае. На заўсёды застануцца ў маёй памяці словы з верша Віктара Шведа да якіх і я хацеў бы далучыцца:

„Я — беларус і гэтым ганаруся,

Усім душой сваю магу адкрыць:

Ніколі і нідзе не адракуся,

Што беларусам жыў і буду жыць!”

Я прыехаў у Польшчу, у Беласток і пачаў наведваць Гайнаўшчыну, Бельшчыну, Гарадоччыну, Сямятычыну, а людзі гаварылі са мной па-беларуску, так як гаварылі іх дзяды і бацькі, і мне было радасна ад гэтага. Ад консула яны чакалі не столькі канкрэтнай дапамогі, колькі добрага слова, маральнай падтрымкі. Шчырасць тутэйшых — галоўнае багацце Беласточчыны.

— *Але ж, пэўна, былі не толькі радасныя моманты, былі і нейкія праблемы...*

— Засталася справа сядзібы Генеральнага консульства, якую не ўдалося канкрэтна вырашыць ні маім папярэднікам, ні мне. Але вырашэнне гэтай праблемы залежыць не толькі ад беларускага боку. Спадзяюся, што ўлады зразумеюць, што беластоцкія беларусы — грамадзяне Рэчы Паспалітай. Падтрымка беларускай культуры ўзбагачае ўсю польскую культуру. Зыходзячы з намераў уступлення ў Еўрапейскі Саюз, Польшча будзе старацца дастасавацца да прынцыпаў, якія дзейнічаюць у Еўропе ў адносінах да захавання правоў нацыянальных меншасцей. На жаль, з боку рэгіянальных улад мы не маем добрых прыкладаў дапамогі беларусам.

І яшчэ застаецца смутак, што беларусы не жывуць тут у згодзе. Не маю тут на ўвазе яднанне палітычных поглядаў. Я гавару пра аб'яднанне на прынцыпе падтрымання, развіцця і захавання беларускасці.

— *Вы працавалі тут чатыры гады, найдаўжэй з усіх консулаў у Беластоку.*

— Нялёгка гэта рэгіён, але ж цікавы! Маю надзею праз 10-15 гадоў вярнуцца сюды. Консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку гэта была мая першая замежная камандзіроўка. Вялікі дзякуй усім тым, хто дапамог мне ў станаўленні як дыпламата.

— *А мы дзякуем за добрае супрацоўніцтва і Ваша змаганне за беларускае.*

Чуюся ў сіле творчага над’ёму

(працяг; пачатак у 28 н-ры)

Вільня

Паступіў я рабочым на вакзал у дарожны аддзел жалезнай дарогі, у канторы якога працаваў мой брат. Першыя месяцы працаваў на лініі — змяняў рэйкі, шпалы, тады мяне назначылі табельшчыкам, насіў у кантору табель, а рэшту дня працаваў у канторы.

Маючы вялікае жаданне вучыцца, хадзіў я на ввчэрнія курсы ў „Доме рабочых”. Успрасіўся ў вольную школу рысунку і малярства, якой кіраваў літоўскі мастак А. Варнас, пазнаёміўся там з мастакамі Дзідзёкасам і Рафалам Якімовічам — скульптарам, з якім дружба і прыяцельскія адносіны трываюць да гэтага часу.

Прагна хадзіў на тыя лекцыі рысунку, але хутка школа была спыненая, а мастак Варнас выехаў у Літву.

У 1919 г. адчынілі ў Вільні універсітэт, а ў ім — мастацкі факультэт. Інтэнсіўна пачаў я гатовіць рысункі, як умеў рысаваў што папала пад руку, каб толькі мець працы паказаць прафесару. Не маючы за сабой сярэдняй школы, доўга не меў адвагі пайсці са сваімі работамі ва універсітэт, а ў Вільні тады не было ніякай меншай школы малярства.

Сабраўшы ўсе свае рысункі і малюнкi, пайшоў да праф. Рушчыца, дэкана мастацкага факультэта. Прыняў мяне ветліва, паглядзеў на мяне ўважна сваімі добрымі вачыма і сказаў: „Рысуйце далей і паказвайце мне”. Мала таго, купіў у мяне рысунак — фрагмент універсітэта. Выскачыў ад яго я без памяці, так цешыўся, так мяне ён падтрымаў на духу, заахвоціў, яшчэ купіў рысунак. Адчуваў я сябе тады надта шчаслівым.

Хацеў убачыць Беларусь...

Чалавек з Тэхаса

(3)

Пасля таго, як загінула наша маці і спалілі наш дом, мы з найстарэйшай сястрой Фаняй засталіся ў вёсцы Рудзевічы, куды забралі нас Вера і Васіль Трахім, нашы былыя працаўнікі. Яны ўжо памерлі, шкада. Цяпер мы з Лёляй хочам наведаць прынамсі дзяцей гэтых людзей, — спадар Святаслаў Шабовіч ізноў заглыбляецца ва ўспаміны. На тое, што знайду магілу маці, я не разлічваю.

Наймалодшую сястру, Ірку, забраў дзядзька Блізнюк. Сярэдняю, Ніну, узяў тады прыяцель нашай сям’і, які жыў на хутары. Ат, шкада, забыўся яго прозвішча.

Не важна, спадар Святаслаў, важна, што сэрца людское не з каменя!

Праз некалькі тыдняў даведаўся пра нашу трагедыю айцец Іаан Жарскі з Радашковіч. Ён быў мужам нашай цёткі, мамай сястры. Прыехаў і пазбіраў нас, усіх дзяцей, ды завёз да сябе ў Радашковічы.

У 1944 годзе ён з жонкай і сямю дзецмі (двое сваіх, пляменніца і ўсе мы — чацвёра) выехалі на Маравы ў Чэхаславакію (Гогенштат) — там стаяў фронт. Адтуль мы паехалі ў Судэты, затрымаліся ў 30 кіламетрах ад Пльзна.

Пасля мы нелегальна (амерыканцы не давалі пропуску) перайшлі ў Баварыю. Былі ў некалькіх лагерах. Пасля трапілі ў лагер, дзе знаходзілася беларускае праваслаўнае духавенства. Быў там мітрапаліт, некалькі ўладыкаў, на-

Стараўся я працаваць над рысункамі, рысуючы з натуры архітэкттуру, дамашнюю мэблю, вазоны, людзей, краявід, каб толькі набіць руку.

Другі раз прыйшоў да праф. Рушчыца ўжо з большым багажом. Колькі мне было радасці, калі прафесар сказаў мне скласці дакументы на прыняццё вольным слухачом на мастацкі факультэт. Падумаць толькі, мары маіх маладых парываў здзейсніліся. Не апісаць той радасці, што дадзена была мне магчымасць вучыцца ў любімай галіне. І сягоння, ужо з перспектывы далёкага часу, так і цяпер здаецца, што каб не паступіў вучыцца ў Вільню, не атрымаў бы я мастацкай адукацыі, не перамог бы тых перашкод, якія ў мяне тады існавалі, каб нармальна вучыцца.

Калі я пасля нейкага часу дзякаваў праф. Рушчыцу, што ён мяне прыняў вучыцца, прафесар сказаў: „Добра, што гэта сталася ў нас, у Вільні”.

Вучоба

На мастацкім факультэце вучыўся ў праф. Богуш-Сестранцэвіча — мастака баталіста. Часта нам даваў рысаваць коней з натуры, а пасля ў праф. Кубіцкага, у якога ў асноўным у майстроўні правучыўся тры гады. Праф. Кубіцкі, сам партрэціст з рускай школай, рэаліст, будзіў зацікаўленне да партрэта, якое і па сённяшні дзень ува мне асталося.

Апрача выбранай спецыяльнасці хадзілі мы і на разьбу, прыкладное мастацтва, вучыліся графікі, фатаграфіі, гісторыі мастацтва і архітэктуры.

Апрача нас, маладых і мала яшчэ ўмеючых, былі ў нас і ветэраны — студэнты з Пецярбургскай акадэміі і Маскоўскай школы будаўніцтва, разьбы і малярства.

ват украінскі ўладыка, і адзін украінскі свяшчэннік.

Менавіта адтуль мы з Фаняй паехалі ў Беларускаю гімназію ў Міхельсдорф. Калі мы вучыліся з Фаняй у гімназіі, сярэдняя сястра Ніна была ў цёткі, хадзіла ў пачатковую нямецкую школу ў Тырсгейме.

Наша наймалодшая сястра Ірына засталася ў Чэхіі. Яе адаптавалі адны людзі. Пасля капітуляцыі немцаў яе забралі саветы і накіравалі ў дзіцячы дом у Адэсу. Ірына была вельмі здольная і скончыла там сярэдняю школу на „выдатна”. Магла паехаць вучыцца ў Прагу. Выбрала хімію. Там жа, у Празе, яна выйшла замуж. Іх адзіны сын, — ізноў рэдкая усмешка паяўляецца на твары Святаслава Шабовіча, — вельмі здольны матэматык. Жыве ён у Злучаных Штатах і працуе ў Мічыганскім універсітэце. У Амерыцы ён жаніўся, у іх двое дзяцей. Мая сястра Ірына надалей жыве ў Празе, але штогод прыязджае да сына і ўнукаў.

Але што было з намі, астатнімі дзецмі?.. Цётка, відаць, бачыла, што ў Германіі нам не будзе спрыяльнай глебы для жыцця, і ўсімі сіламі старалася пераправіць нас у Амерыку. Хаця дарослым амерыканцы віз у Злучаныя Штаты не давалі, то цётка даведалася, што дзецям даюць. Яна паслала нас усіх у дзіцячы лагер, мяркуючы, што з яго будзе лягчэй выехаць у Амерыку. Мы ўтраіх сапраўды ў 1949 годзе атрымалі візу.

У Амерыцы нас узяў камітэт па до-

Члены Беларускага студэнцкага саюза. Злева: Пётр Сергіевіч, Таня Трафімчанка, Вітаўт Тумаіш і Чэслаў Будзька. Вільня, канец 1930-х гадоў. З архіва Раісы Жук-Грышкевіч з Канады.

Яны вадзілі ў нас рэй, надавалі тон моладзі. Быў у іх уплывах і цёмны бок. Гэта былі людзі з так званай багемы і мастацкай цыганэрыі, адбівалі нас ад тэарэтычных лекцый і другіх дысцыплін, кажучы: мастаку непатрэбна гэта, галоўнае маляваць карціну.

На жаль, праф. Рушчыц, арганізатар і дэкан мастацкага факультэта, не стварыў у Вільні сваёй школы. Гэты чалавек вялікай душы і культуры перастаў маляваць у росквіце свайго жыцця.

У новаарганізаваным жыцці Вільні быў Рушчыц культурна-мастацкім дыктатарам. Дэкаратар тэатральнай сцэны і балю, графік, праваднік па Вільні гасцей з краю і заганіцы. Старшыня любіцеляў г. Вільні і шмат іншых арганізацый. Гэта адарвала яго як мастака ад творчай індывідуальнай працы, адарвала як прафесара ад студэнтаў.

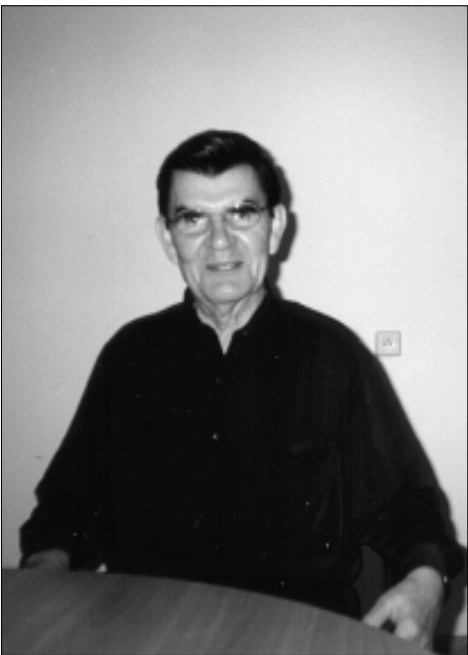
гляду еўрапейскіх дзяцей. Там мы прайшлі некалькі месяцаў. А тады нас знайшоў дзядзя Пеця Шабовіч, бацькаў брат. Ён ведаў, што мы збіраліся ў Амерыку. Мне тады было шаснаццаць гадоў.

Дзядзя Пеця забраў нас да сябе ў Лін, гэта 17 міль ад Бастона. Дзядзька меў бар і вялікі трохпавярховы дом. Мне далі пакой. Сяцёр ён аддаў адной сям’і і плаціў за іх утрыманне (нейкую суму пакінуў мой бацька, калі быў перад вайной у Амерыцы). Дзядзька быў удаўцом, дарослыя і сямейныя ўжо дачка і сын жылі асобна. У гэтым доме жыў толькі ён і яго сын-халасцяк.

Там мы ўсе вучыліся спачатку ў падрыхтоўчым класе, дзе навучалі толькі англійскай мове. Для мяне цяпер важна было вучыцца. Калі я падвучыўся англійскай мове, то пайшоў у дзесяты клас і за тры гады скончыў гімназію. Гэта было ў 1953 годзе. А пасля паступіў у Бастонскі універсітэт на эканамічны факультэт. Грошы на універсітэт я зарабляў сам.

Правучыўшыся там некалькі семестраў, я вырашыў добраахвотна запісацца ў войска. Гэта давала магчымасць аўтаматычна атрымаць амерыканскае грамадзянства. А да таго, пасля войска можна было далей вучыцца, бо кожны, хто адслужыў у арміі, атрымліваў грошы на вышэйшую навуку.

Пасля войска я паступіў ва Універсітэт у Дэтройце, у штаце Мічыган. Я там браў шмат біялогіі, хіміі, думаў, што пайду на медыцыну. На трэцім курсе я вырашыў штудзіраваць усходнеславянскія веды. Трэба было вывучаць рускую мову, гісторыю гэтых краін.

Святаслаў Шабовіч.

У выніку вышэйшую адукацыю я скончыў у 1962 годзе ў Дэтройце, са спецыяльнасцю па ўсходнеславянскіх ведах (атрымаў званне бакалаўра). А пасля, у 1966 годзе ў Заходнім Мічыгане (Western Michigan University) я атрымаў дыплом магістра бібліятэказнаўства (во-во, менавіта так, як Зо-ра Кіпель).

Ага, яшчэ ж, будучы ў Дэтройце, на год да заканчэння універсітэта, я даткова цэлы год вучыўся там на юрыдычным факультэце на адваката. Проста не ведаў, куды кінуцца. Імкненне да ведаў даслоўна распірала мяне. Але праз нейкі час расчараваўся. Юрыдычныя навукі былі не для мяне.

(працяг будзе)

Ада ЧАЧУГА
Фота аўтара

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Гутарка з 8-гадовай Славінай КЛІМОВІЧ, дачкой гаспадара Дома вандроўніка ў Хмельне.

— Адкуль ў цябе такое рэдкае імя?

— Маё імя прыдумалі хросныя — Вяслаў і Віялета Бэчкаўскія.

— Ці тваё імя часта выступае на Кашубах?

— Не. Я хіба адна тут Славіна.

— Перад маімі вачыма паштоўка з картай Хмельна, хіба і ты на ёй?

— Так, на здымку — я.

— Адкуль у цябе такі прыгожы народны ўбор?

— Мой тата знайшоў яго ў школе, у кашы.

— Якія асаблівасці кашубскага ўбору?

— Ён сіні з жоўтымі кветкамі. Унізе, на спадніцы, прышытыя чорныя паяскі.

— Колькі табе было гадоў, калі ты фатаграфавалася на паштоўку? І хто гэты хлопчык, які разам з табой?

— Мне было сем гадоў, а гэты хлопец — мой сваяк.

— Ці ты выступала яшчэ ў іншых буклетах пра Кашубы?

— Так, у буклеце, і на іншых паштоўках.

— Якая ад гэтага карысць?

— Папулярнасць.

— Ці твае сябры не зайздросцяць табе папулярнасці?

— Здаецца, не.

— Ці ў школе цябе ўспрымаюць інакш як ўсіх?

— Гавораць на мяне Славуся.

— А хлопцы?

— Адзін такі пад канец першага класа біў мяне дзённікам, і цяпер да мяне чапляецца. Некаторыя сябры кажуць: „О, ідзе Клімовіч!”

— Можна гэта прыкмета сімпатыі?

Гавораць на мяне Славуся

— Можна так, а можа — зайздросць.

— Што робіш пасля ўрокаў?

— Хаджу ў Дом культуры, дзе займаюся разьбой, танцам і дэкламацыяй.

— Якія ў вас танцы?

— Розныя, між іншым, паланез і джаз.

— А на якой мове дэкламуеш вершы?

— Найбольш па-кашубску.

— Ці не нудотныя для цябе такія ўрокі?

— Не, яны фэйныя.

— А ці ведаеш кашубскія звычай?

— Дзень перад śmigus-dyngus рвем амялу, а ў свята ходзім па людзях і вітаемся з імі словам „śmigus-dyngus” і колем іх амялой. За гэта нам даюць ласункі або грошы.

— Кім хочаш стаць у дарослым жыцці?

— Настаўніцай, сакратаркай або прадаўшчыцай у краме.

— Дзякую за размову.

Гутарыла Ганна ПАНФІЛЮК „Піявіца”

„Піявіца”

— 7 чэрвеня, гадзіна 19⁰⁰. Па дарозе з Гданьска ў Хмельна сустракае нас вялікі дождж. Пасля на небе паказваецца вясёлка, якая сваёй прыгажосцю звяртае на сябе ўвагу ўсіх сустрэчнікаў.

— 8 чэрвеня, гадзіна 13⁰⁰. У кашубскай школе спадар Клімовіч паказвае фільм пра жыхароў гэтых зямель. У пэўнай хвіліне на экране бачым... вясёлку!

— 8 чэрвеня, гадзіна 16⁰⁰. Працуем над загалоўкам для нашай... непаўторнай, найлепшай і найцікавейшай, словам, адзінай ў свеце газеткі. Мінае 5-10-15 хвілін.

— Ёсць! Вясёлка!

— А можа на кашубскай мове?

Гартаем польска-кашубскі слоўнік. Нарэшце знаходзім доўгачаканую кашубскую назву вясёлкі — **піявіца**.

Слоўнік абвяшчае, што назва паходзіць ад „піцця вады”, а што мы прыехалі з рэгіёна, у якім ад трох месяцаў не было дажджу, хочам таксама напіцца... Напіцца натхнення... і ведаў пра рэгіён ды яго жыхароў.

Рэдакцыя „Піявіцы”

Зямля як вясёлка

Калі Бог ствараў зямлю, забыўся пра Кашубы. Тады анёл, які апекаваўся гэтай зямлёй, прыгадаў Богу пра гэта. Бог адплаціў усім добром, што яму засталася. Са сваіх бяздонных мяхоў дастаў сасновыя бары і ліставыя лясы, азёры і рэчкі, мора і выдмы, узгоркі і даліны.

У кашубаў па сённяшні дзень усе гэтыя дары. Зямля нагадвае сваімі колерамі вясёлку. Блакітны — колер мора, азёр і рэк, зялёны — лясы, чырвоны і жоўты — колер сонца, чорны — колер зямлі.

Маргына Квядзынская, Краязнаўчы гурток у Хмельне „Піявіца”

Рэдакцыя „Піявіцы”: Г. Кандрацюк, Міхась Сцёпанюк, Бася Трахімюк, Агнешка Івацік, Аня Панфілюк, Паўліна Карзуновіч, Юстына Грыцюк, Бася Андраюк.

Фота Г. БЯЛЬКЕВІЧ

Арлянскія поспехі

Гімназісты і васьмікласнікі з Орлі разам з настаўніцай Галінай Трашчотка пабывалі на дэклатацыйскім конкурсе ў Кляшчэлях. Арлянскія акцёры заваявалі першае месца за думку і арыгінальнасць

сцэнарыя. Атрымалі 200 злотых, за якія былі куплены ўзнагароды на канец навучальнага года.

У арлянскіх навучэнцаў і іншыя поспехі ў вывучэнні беларускай мовы. Магда Мартыновіч, вучаніца васьмага класа — лаўрэатка прадметнага конкурсу і без экзаменаў можа ісці ў любую сярэднюю школу.

Міхал МІНЦЭВІЧ

„3 архіва... Х...”

Свет поўны загадак. Да нас належыць назіранне і адчуванне гэтых займаючых дух у грудзях праблемаў. Навука пачынаецца пытаннем. Цікавасць можа стацца нахабствам. Таямніцы ў некаторых абуджаюць сенсацыю, іншых інтрыгуюць і дражняць. Думаю, што так навінна быць, бо якраз адной з найбольшых каштоўнасцей свету і рэчаіснасці, у якой жывем, з’яўляецца таямнічасць. Гэта яна падштурхвае нас да думання, захапляе, прымушае да вырашэння розных загадак, разблытвання часта вельмі цяжкіх праблемаў. Яна — вядучая сіла людскога дзеяння ў многіх галінах жыцця. Таямніцы і загадкі часта напаўняюць нашу шэрую рэчаіснасць. Нярэдка становімся тады ахвярамі страху і выварочваем сваю псіхіку зусім у іншы бок. Пачынаем думаць і паводзіць сябе ірацыянальна, каб не сказаць — ненармальна.

Якраз так здарылася і цяпер, у апошні дзень XIX Сустрэч „Зоркі” 13 чэрвеня г.г. Дзіўныя сітуацыі завязалі цыкл нявысветленых здарэнняў. Пачалося ад двухразовага адлучэння ад групы ўдзельнікаў у час шпацыру берагам мора. Блакітныя хвалі быццам не хацелі пусціць сустрэчнікаў дадому. Штосьці ўвесь час нас затрымлівала. Пабыўка ў Асяродку адпачынку (Dom pielgrzymia im.

św. Maksymiliana) таксама прынесла многа непаўторных уражанняў. „Пустыя тэлефоны”, поўныя страху размовы з бацькамі і „праклятыя” туалеты амаль усіх напоўнілі страхам і панікай. А калі пачулі словы „апошнія Сустрэчы”, мы амаль ашалелі ад болю. Слёзы ліліся з вачэй. Жак! „Спісаныя на страты”, мы пайшлі на вакзал. Там наша, ужо і так багатая, калекцыя ашаламляючых здарэнняў яшчэ папоўнілася. Выбіла поўнач. Мы, ахутаны начной цемрай, нецярпліва чакалі прыезду цягніка, якога, як на злосць, не было відаць. Голас цягніка ў рытме жалобнай песні мы пачулі 20 мінут пазней, чым было гэта запланавана. А ў сярэдзіне... сапраўднае пекла! Бо ці ж магло здарыцца штосьці горшае за бабу з Бібіліяй на каленях, якая чытала „Апакаліпсіс”? Шчасце, а можа няшчасце, што аднекуль узятая ерась была ў час знішчана... Тады прыйшло суцясненне. Новы пачатак...

Цяпер сяджу сама ў сваім пакойчыку. Цешуся, што шчасліва вярнулася і думаю. Можа гэта няўдачлівая трынаццатка, а можа проста наша сустрачанская скрыўленая псіхіка, ідэалізаваны погляд на свет і багатая фантазія... Можа так мела быць, хтосьці так хацеў... Дзе шукаць паяснення — у рэчаіснасці ці ў фантазіі...

Мажэна ЖМЕНЬКА

Кляшчэлі 2000

Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Мой чацвёрты клас Пачатковай школы ў Аўгустове паехаў у Кляшчэлі на XXVII Конкурс тэатральных калектываў. Паехалі мы там са спектаклем „Муха-Пяюха”. Было там чатырнаццаць калектываў, між іншым, з Бельска-Падляскага, Нарвы, Аўгустова, Дубіч-Царкоўных, Рыбалаў, Кляшчэляў, Чыжоў, Ласінкі і з іншых мясцовасцей, што ў Бельскай гміне.

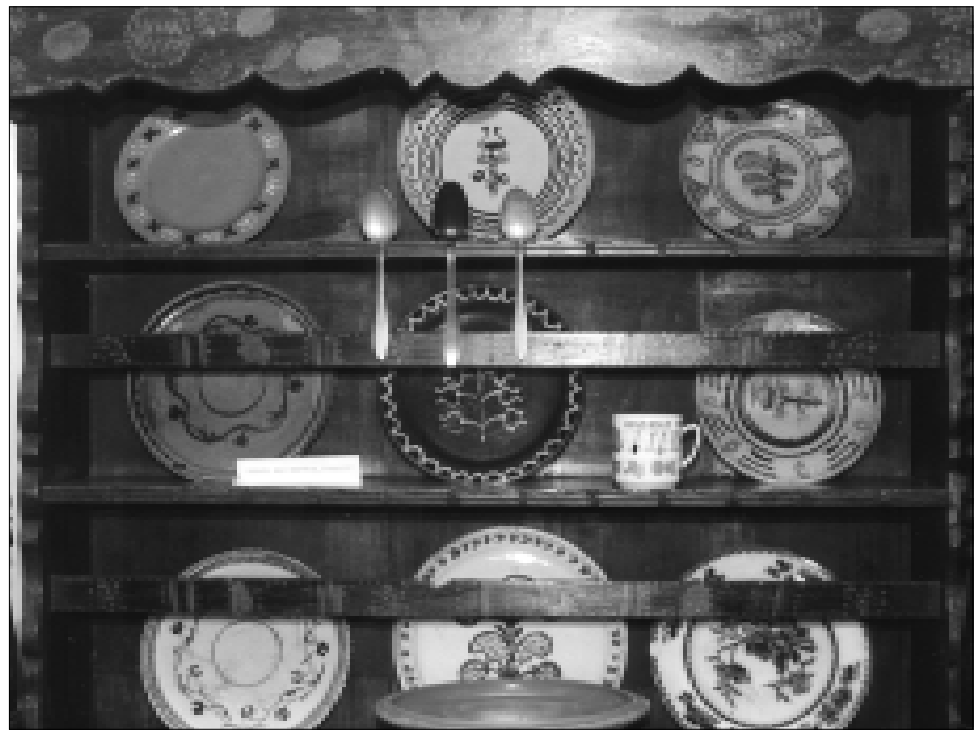
Акцёрамі былі не толькі дзеці і моладзь, але таксама пашытыя дзецьмі лялькі. Удзельнікі конкурсу вельмі добра карысталіся лялькамі. Перад прэзентацыяй сваіх спектакляў амаль усе калектывы хваліваліся, але калі выйшлі на сцэну, страх развейся.

Наш калектыў выступіў як шосты. Мы выступалі з пастаноўкай „Муха-Пяюха”. Гэтая казка пра муху, якая

выбралася на пагулянку шукаць вясну. На сваёй дарозе сустрэла яна: Вавёрку-Рыжуху, Мышку-Піскуху, Жабку-Рапуху, Зайца-Шарачка і забрала іх з сабой. Потым сустрэлі яны ваўкоў. Ваўкі хацелі іх з’есці, але звяры паразбягаліся па лесе. Так закончылася казка. Гэту казку апрацавалі мы з нашай настаўніцай беларускай мовы Ірэнай Хадакоўскай. Пасля выступлення мы нецярпліва чакалі вынікаў конкурсу. Многа калектываў атрымала ўзнагароды. Вучні з Аўгустова атрымалі вылучэнне за словы і сцэнічнае афармленне. Індывідуальныя ўзнагароды атрымалі: Хрысціна Кудынаў (Муха-Пяюха) і Эвеліна Вышкоўская (Казачнік Бай) з Аўгустова. Усе вучні шчаслівыя. Думаю, што такія конкурсы павінны адбывацца часцей.

Эвеліна ВЫШКОЎСКАЯ, IV клас

Хмялянская парцэляна

Музей керамікі Нэцляў знаходзіцца насупраць возера Белае. Керамічны варштат размяшчаецца ў трохпавярховым будынку з чырвонай цэглы. На ім вісіць шыльда, якая аб’яўляе, што ў 1997 годзе мінула стагоддзе існавання цэху. З будынкам знаёміць нас спадар Станіслаў Клімовіч.

Уваходзім у памяшканне, дзе ганчар паказвае вытворчасць посуду. Праз дзве-тры хвіліны з’яўляецца збан і каштоўная місачка. Гэта пачатковы працэс паўстання посуду. Далей ідзем у наступнае памяшканне, дзе спадар Станіслаў расказвае гісторыю будынка. Цэх керамікі заснаваў Францішак Нэцэль, які прыбыў у Хмельна ў 1897 годзе. Ён стварыў ганчарства ў гэтай мясціне. Цяпер гэта адзіны цэх на Памор’і. Пераняў яго сын Лявон — адзін з дванаццаці яго дзяцей. Ён гэты цэх перадаў наступнаму нашчадку, Рышарду, найбольш таленавітаму з усіх Нэцляў. Празвалі яго мянушкай „гумовы хлоп”. А гэта таму,

што Рышард да гэтай работы меў найбольш спраўныя рукі. У 1996 годзе ён памёр, не аставіўшы па сабе нашчадка. Прадпрыемства пераняў братанак Рышарда, Караль Еляц, які прыняў прозвішча сваяка Нэцля. Цэх мае свае ўзоры, якімі здобіць посуд. Гэта малы цюльпан, лілея, вялікі цюльпан, рыбіна луска, галінкі бэзу, кашубскі вянок, зорка. Цэх мае свой герб, які складаецца з двух узораў — рыбінай лускі і галінкі бэзу.

Ідзем у трэцяе памяшканне. Там дзве печы для выпальвання посуду.

— А колькі каштуе гэты „капец”? — спытала наймалодшая сустрачанка, маючы на ўвазе дзіўную, у выглядзе бота, пасудзіну.

— Гэта не „капец”, гэта наша крапельніца для святой вады. Яе вешаюць за парогам, каб уваходзячы, замест сказаць „Добры дзень”, замачыў палец у святой вадзе і прывітаў гаспадароў словамі „Niech będzie pochwalony”.

Ганна ПАНФІЛЮК, Бася АНДРАЮК „Піявіца”

Кася ЯРАШЭВІЧ

* * *

мой позірк — напаткаў
твой
у падарожжы да
шчасця
аднак сэрца пабегла далей
шукаючы месца
у гэтым вялікім
аднак цесным свеце

спаліла за сабой
усе масты
заціраючы пакінутыя
сляды

* * *

калі хацела вярнуцца
не было ўжо куды
не было ўжо да каго
шукаючы шчасця — загубілася

Польска-беларуская крыжаванка № 29

Запоўніце клеткі беларускімі словамі.

Ptaszek	Teatr	▼	Mur	▼	Kasa	Zabawa	▼
			Balonik			Kok	
►	▼		▼			▼	
Eros	►				Pokój		
📖		Rama	►		▼		
Trzy	►			📖		📖	
📖		Kircha	►				

Адказ на крыжаванку н-р 25: Верабейка, назоў, мак, кран, Ас, Арон. Сена, рака, таз, бок, хеўра, ар, кіно.

Новым элементам мерапрыемства была абрадавая сцэнка ў выкананні калектыву „Распяваны Гарадок”.

„Купалінку” дасканала праспявалі (злева) Марк і Мажэна Зрайкоўскія, Багуслава Карчэўская ды Юрка Астапчук.

Купалле ў вачах публікі

1 ліпеня ў Белаавежы адбылося адно з важнейшых мерапрыемстваў — Купалле. Прыцягнула яно ўвагу дзесяці, журналістаў і звычайных людзей. Добрая музыка, піва і мацнейшыя напоі даводзілі часта да камічных сітуацый. Напрыклад, калі вядучая на працягу пятнаццаці мінут прадстаўляла гасцей і калектывы, можна было пачуць: „Канчай, хваціт” або „Толькі баба можа так доўга мяліць”. А калі прагучэлі словы: „Сёння пачынаецца Купалле — у сённяшнюю ноч, а скончыцца на св. Яна”, хтось крыкнуў: „Так! Як сёння пачнем гуляць, то праз тыдзень

прачнемся”. Праваслаўнае свята Яна прыпадае 7, а не 2 ліпеня.

Выступленням калектываў з беластоцкіх вёсак часта спадарожнічаў гучны смех публікі, асабліва тады, калі на сцэну выходзіла 60-гадовая бабуля і спявала пра тое, як перажывае цяпер першае каханне, як гарыць яе душа і цела, калі юнак заглядае ў яе вочы.

Аднак Купалле — гэта свята, якое чарам летняй ночы, цудоўнай музыкой і марамі аб папараці-кветцы прыцягвае заўсёды многа людзей.

Паўліна ШАФРАН

Свята ў Чаромсе

25 чэрвеня г.г. Галоўнае праўленне БГКТ супольна з Гмінным асяродкам культуры ў Чаромсе арганізавалі народны фэст. Пачатак назначаўся на 18 гадз. Рэклама ў народ пайшла намога раней. Абвесткі прадвешчалі выступленне шматлікіх беларускіх калектываў з Беластоцчыны і Беларусі.

Недзе каля паловы сёмай на сцэну выйшлі старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі і вайт гміны Міхал Врублеўскі. Гаспадар гміны прывітаў гасцей, у тым ліку генеральнага консула Рэспублікі Беларусь у Беластоку Паўла Латушку з жонкаю і дэлегацыю Камянецкага раёна. Затым голас узяў Ян Сычэўскі, які заявіў, што мэтай фэсту з’яўляецца папулярызацыя беларускай песні. „Песня няхай нас яднае, а не раздзяляе”, — падкрэсліў прамоўца.

Вядучая канцэрт Валянціна Ласкевіч запрашае на сцэну калектывы. На пачатак заспявалі „Мужыкі” і затанцавала „Завіруха” з Беларусі.

Трэба адзначыць, што абодва калектывы падабаліся публіцы, якая ўзнагароджвала іх бурнымі воплескамі. Калектыв „The Best” з Сямятыч, вядомы чарамшукам з ранейшых мерапрыемстваў, праспяваў, між іншым, песні „Палюбіла цыгана”, „Моцны вечер”, „Вяне рута”, якія напэўна надоўга застануцца ў сэрцах многіх глядачоў.

Набліжаецца вечар, з неба ўпалі цяжкія кроплі дажджу, але ніхто не звярнуўся з месца. Толькі цяпер я прыкмеціў, што аўдыторыя намога пабольшала.

— Не толькі наш фэст стаў нагодай для так шматлюднай сустрэчы, — га-

Купалле ў Белаавежы

1 ліпеня г.г. было халодным, ветраным днём. Але нягледзячы на неспрыяльнае надвор’е сотні людзей усімі дарогамі, на розных сродках транспарту накіроўваліся ў Белаавежу на традыцыйнае святкаванне Купалля, арганізаванае Галоўным праўленнем БГКТ і ўладамі Белаавежскай гміны. На пад’ездзе да гэтай мясцовасці над шашой віднелі прывітальныя транспаранты.

Белаавежа напаяўнялася тысячамі прыежджых. Паліцыя накіроўвала шафёраў на стаянкі.

Кожны калектыв прывёз з сабой у Белаавежу арыгінальны купальскі вянок. Перад 21 гадзінай усе самадзейнікі выстраіліся ў шарэнгу і з песняй „Купалінка” рушылі ў кірунку амфітэатра. На перадзе карагода ішлі старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі, яго намеснік Мікалай Нікалаюк і сакратар Валянціна Ласкевіч, ды вайт гміны Станіслаў Кусяк. Купальскія вянкi ўскладваюцца на сцэне амфітэатра, з якой зноў загучала „Купалінка” ў дасканалым выкананні Юркі Астапчука, Багуслavy Карчэўскай і Марка ды Мажэны Зрайкоўскіх. Спявалі яны і кідалі маленькія вяночкі, а людзі лавілі іх сардэчна.

— Пушча сэрца сваё адкрывае, — заявіла Валянціна Ласкевіч.

— Святкаваннем „Купалля” мы дэманструем яднанне чалавека з прыродай, з Белаавежскай пушчай, бо пушча і чалавек — гэта сімбіёз, а людзі тут пражываючыя, спрыяюць пушчы, з’яўляюцца яе вялікімі прыяцелямі, — сказаў Ян Сычэўскі, затым прывітаў пасла Рэспублікі Беларусь у Польшчы Мікалая Крэчку з жонкай, генеральнага консула РБ у Беластоку Паўла Латушку з жонкай і ўсіх працаўнікоў консульства, паслоў Сейма РП Сяргея Плеву з жонкай і Вацлава Оляка з Варшавы, старшыню Пружанскага райвыканкама Аляксандра Юркевіча, вайтаў і бурмістраў.

Купальскі канцэрт пачаў „Распяваны Гарадок” абрадавай сцэнкай, у якой выступалі міфалагічныя сілы прыроды: Лясун, Русалка, Вадзянік. Нават дырыжор Сцяпан Копа захапіў прысутных, калі разам з Ірэнай Паўлючук праспяваў „Папараць-кветку”. Гарадоцкая пастаноўка была новым элементом у купальскім канцэрце.

Беластоцкія хоры „Крыніца” і „Каласкі” паказалі прыгажосць беларускай песні і музыкі, а эстрадныя гурты „Ас”, „Прымакі”, „Лідэр” з Беластока і „The Best” з Сямятыч заахвоцілі многіх да танцаў.

З вялікай увагай публіка паставіла-

ся да выступленняў „Васілёчкаў” з Бельска-Падляскага, „Чыжавян” з Чыжоў, „Цаглінак” са Старога Ляўкова, „Красуняў” з Краснага Сяла, „Журавінак” з Агароднічак, „Арэшкаў” з Арэшкава, „Рэчанькі” з Козлікаў, „Хлопцаў-рыбалоўцаў” з Рыбалаў, хору Гайнаўскага дома культуры, Алы Каменскай з яе сынам Давідам Дубцом і асабліва бельскай „Маланкі”. Усе калектывы выконвалі па дзве беларускія песні. Вельмі цёпла ўспрыняты былі выступленні самадзейнікаў з Беларусі. Салістка Ніна Пора, дуэт — Таццяна Цюшкевіч і Ірына Прытуляк, мужчынскі квартэт „Мужыкі” і жаночы „Клепачанка” і хор „Забава” — усе з Пружан, а таксама хор „Крыніца” з вёскі Бакуны на Пружаншчыне так спадабаліся прысутным, што тыя не шкадавалі ім працяглых і моцных воплескаў. Але найбольшае захапленне выклікаў дзіцячы танцавальны калектыв „Спадчына” з Пружан. Прадстаўляе ён сапраўдны высокае танцавальнае майстэрства.

Купальскі канцэрт працягваўся больш за тры гадзіны. Недзе ў сярэдзіне мерапрыемства вядучая канцэрт Валянціна Ласкевіч падзякавала ўсім спонсарам, якія прыйшлі з фінансавай дапамогай арганізатарам і адначасова выказала смуткаванне, што ваяводскія ўлады Падляскага ваяводства не прызначылі на „Купалле” ні залатоўкі, таксама як і на Свята беларускай культуры ў Беластоку. Гэтая інфармацыя была прынята прысутнымі з абурэннем.

Канцэрт закончыўся і пачаўся карагод. З песняй „Купалінка” ўсе калектывы панеслі прыгожыя вянкi, асветленыя свечкамі, над рэчку Нараўку і апусцілі іх на ваду. І паплылі яны быццам міргаючы да людзей, быццам выказваючы падзяку ім, што ўшаноўваюць народную беларускую земляробчую традыцыю.

А што было далей? Распачалася танцавальная забава там, дзе адбываўся канцэрт пад музыку гурту „Лідэр” з Беластока. А многія паехалі ў Старую Белаавежу і пры вогнішчы прадаўжалі купальскае святкаванне. Але ніхто не хадзіў у пушчу шукаць папараць-кветку, не пераскоквалі цераз вогнішча. Усе калектывы і гасці бавіліся да світанку пры вогнішчы, частаваліся, спявалі, танцавалі, замацоўвалі прыязнь і знаёмства. І я там быў, і сок піў, і бавіўся так як усе, па-беларуску.

Міхась ХМЯЛЕЎСКІ

Фота Сяргея ГРЫНЯВІЦКАГА

ворыць вядучая. — Сёння многія чарамшукі праводзяць сяброўскія сустрэчы ў крузе сваякоў і прыяцеляў, бо ў Чаромхаўскім прыходзе адзначаецца царкоўнае свята. Нездарма прыкмячаю знаёмыя твары з Кляшчэляў ці Беластока. Сёння яны гасцюць у Чаромсе разам з намі.

Валянціна Ласкевіч у час выступлення называе спонсараў фэсту: Міністэрства культуры і народнай спадчыны, Гайнаўскае стараства, мясцовы самаўрад і страхавую кампанію ПЗУ. „А зараз хачу зарэкамендаваць вам, — заяўляе вядучая, — калектывы пад кіраўніцтвам Юркі Астапчука”.

Выступаюць „Распяваныя ноткі” з Гарадка, музычны калектыв, а затым маладзенькая салістка Эвеліна Карчэўская, дачка вядучай салісткі бельскай „Маланкі” Багумілы Карчэўскай, якая паспяхова выконвае дзве песні. Апошняя з іх „Каліна-ма-

ліна” зачаравала публіку. Яшчэ гледачы не апамяталіся ад аднаго ўражання як наступіла чарговае. Песня ў выкананні дуэта Эвеліны Карчэўскай і Савы Астапчука „Ой заходзіць мясячэнька” дапаўняе рэшты.

Але не былі гэта адзіныя атракцыёны. Гітам канцэрту аказаліся „Прымакі”. Сямейны калектыв братоў Юркі, Савы і Міхасы Астапчукоў заваяваў публіку. Падабаліся таксама анекдоты Юркі.

На заканчэнне фэсту Юрка Астапчук рэкамэндуе свае касеты. На развітанне кідае ўбок публікі: „Перад вамі яшчэ забава. А нам нельга вас пакінуць без гэтай песні. Таму на развітанне прапануем «Як забава, то забава, аж да рання»”.

Фэст закончыўся перад дзевятай вечара. На маю думку, мерапрыемства прайшло паспяхова.

Уладзімір СІДАРУК

Гісторыя цудадзеіных ікон Краснастоцкай Божай Маці

Ікона Краснастоцкай Божай Маці (арыгінал).

Цяперашні Ружанасток у мінулым называўся Крывасток або Табеншчына і быў уласнасцю князёў Тышкевічаў гербу „Ляліва”. Пачатак гэтаму роду далі татарскія князі. Паводле „Herbarza” Нясцекага, *a tym samym przyznają im krew książąt litewskich, atoli najlepiej z Okolskim mówić. Temu Okolski dwóch synów przyznaje Bonifacego i Tyszkę albo Tymoteusza*. У згаданага Тышкі (род Тышкевічаў спавядаў *religię ruską*) было пяць сыноў: Леў, Іван, Гаўрыла, Міхал і Васіль. Апошні з іх, Васіль Тышкевіч, ваявода падляшскі, пабудаваў у Крывастоку (цяпер Ружанасток, а раней — Краснасток) мураваны храм усходняга абраду з цагляным перакрыццем. Сярэдневяковая будоўля мела алтар накіраваны на ўсход. Даследаванні падзямелля цяперашняга манастыра ў Ружанастоку, праведзеныя Аннай Чапскай з Варшаўскага Політэхнічнага інстытута, пацвердзілі, што *krypta pod głównym ołtarzem posiada grube mury ceglane. Rzut krypty jest zbliżony w kształcie do równoramiennego krzyża greckiego*.

Ружанасток (колішні Краснасток) ляжыць у 30 км ад Гродна, на шляху з Літвы ў Мазоўша і Польшчу. Гэтая тэрыторыя заселена была рускім насельніцтвам, а вакол старажытнага Гродна ўзнікалі цэрквы. Будаўнік ус-

ходняга храма ў Крывастоку Васіль Тышкевіч быў пахаваны ў склепе Благавешчанскага сабора ў Супраслі. Дачка Васіля выйшла замуж за Аляксандра Хадкевіча, апекуна Супрасльскага манастыра.

Некаторыя гісторыкі (Арлоўскі, Варанцоў) мяркуюць, што чарговы ўсходні храм у Ружанастоку быў драўляны. Першы касцёл пабудаваў тут Фелікс Шчэнсны Тышкевіч у 1659 г. Мінулае іконы Божай Маці, якая знаходзілася ў царкве ў Крывастоку, ахутана таямнічасцю, аднак на аснове даступных друкаваных крыніц можна ўзнавіць яе гісторыю.

З брашуры а. Мікалая Семянякі, выдадзенай

у 1910 г., даведваемся, што старажытная ікона Божай Маці была ўласнасцю сям’і Урусавых (князёў татарскага паходжання) і перадавалася жанчынам як блашавенства з пакалення ў пакаленне. У згаданым выданні змешчана наступнае апісанне іконы: *Святая ікона представляя из себя складень, обычное устройство для православных икон, к краям которого на створках были прилеплены ещё две другие иконы, которыми образ Богородицы мог удобно прикрываться (складень этот с большими медными завесами до сих пор хранятся в монастыре. Теперь святая икона из складня вынута и вделана в небольшой дубовый киот)*.

Ікона напісана была на невялікай кіпарысавай дошцы, меншай за 1 аршын. У інвентары ад 1846 г. чытаем: *писанной на дереве, небольшого размера, походной воинских полков — средней от обыкновенных в полковых иконах складней, с остатками от бывших при ней дверец и лампы, со многими розной величины и вида привесками*. Культ іконы быў пашыраны ў ваколіцы, доказаў чаго можа быць факт, што яе копія, намаляваная ў 1642 г. у Лейпцыгу, знаходзілася ў Ячне (згарэла яна падчас пажару царквы).

(заканчэнне будзе)

(арс)

Што такое ёга?

Ёга не заключаецца ў сядзенні са скрыжаванымі (па-турэцку) нагамі або затрымліванні пульса, або біцця сэрца, або быцця пахаваным пад зямлёй на тыдзень ці месяц. Усё гэта толькі фізічныя падзвігі. Шмат людзей думае, што акрамя гэтага нямашака нічога на сцэжы ёгі. Сапраўдная ёга — штосьці большае і вышэйшае. Сапраўдная ёга — дасягненне самай высокай боскай веды праз „Нірвікальна Самадгі” г.зн. свядомага знаёмства Тварца шляхам кантролю за Індрыяс (пачуццямі) ды розумам.

Ёга зусім не адарваная ад штодзённага жыцця. Наадварот, ёга і штодзённае жыццё патрабуюць узаемна пераплятацца. Ідэалам з’яўляецца безупынная памяць пра Бога. Вось вам метада: пасля кожнай гадзіны працы або іншай дзейнасці закрыйце вочы прынамсі на некалькі секунд ды інтэнсіўна падумай-

це пра Бога, пра ўсепранікаючага Духа. Ад гэтага атрымаецца велізарную сілу ды мір.

айцец СІВАНАНДА

Ад перакладчыка. Сівананда (1887-1963) урач і філосаф — напісаў 300 англамоўных кніг. Яму паставілі ва ўніверсітэцкім горадзе і порце Мадрас помнік, перайменавалі горад Рышкэш над ракой Ганг на Сівананданагар ды выпусцілі ў яго гонар паштовую марку. Без яго пісанняў нельга да канца зразумець Біблію.

Слова ёга — як і шмат іншых, чакае змены арфаграфіі, бо цяперашняя форма ўзялася з таго, што міжнародная канферэнцыя дамовілася азначаць санскрыцкі гук „аў” праз „о”. Значыцца, трэба вымаўляць „яўга”, што значыць тое самае што „рэлігія” — „сувязь чалавека з Богам”.

(рг)

Вандроўка на Пуцкім узбярэжжы

На дарозе з Мжэзіна ў Асланіна.

Традыцыйную турыстычную вандроўку гданьскія беларусы ладзілі 22 чэрвеня у чацвер (на каталіцкае Божае Цела).

Інспіраваныя экзотыкай назваў мясцовасцей і пуцкім беларускім эпізодам з 1939 г. з кнігі Томаса Кенэлі „Сямейнае вар’яцтва” выправіліся на гэты раз у наваколле Пуцка.

Вандроўку вырашылі пачаць з Мексыку і абысці таямнічы экзатычны трохкутнік: Мексык — Карэя — Бетлеем. Трэба было сысці з цягніка на станцыі Мжэзіна. На пытанне пра Карэю, якую мы знайшлі на карце, мясцовыя жыхары былі здзіўлены адкуль мы прыдумалі такую назву. Затое накіравалі нас у Мексык. Нідзе няма паказальніка з такой назвай, хаця частка Мжэзіна сваім краявідам сапраўды нагадвае экзатычную Мексіку. Каб упэўніцца, што добра трапілі, пыталі прахожых. „Tak, to jest Meksyk”, — адказвалі з усмешкай. Недахоп дарожнага паказальніка намнога паменшыў турыстычныя атракцыёны мясціны. А мы ўсе марылі, каб сфатаграфавалі Мексыку. Абышоўшы пясчанай дарогай, быццам на Саколышчыне, наш праславуты Мексык, мы дайшлі да могілніка 124 савецкіх салдат, загінуўшых у баях за Гдыню і Аксыве ў дні 12-28 сакавіка 1945 г. Магілы пераважна безыменныя, прозвішчы загінуўшых толькі некалькіх вядомых.

Пясчанай дарогай, аддзяляючай марэнныя пагоркі ад Пуцкіх балотаў — строгага запаведніка прыроды, дайшлі мы ў Асланіна, а адтуль над мора. Гарачыня гэтага дня ўсіх цягнула да вады. Але хутка смурод і густая ад броду вада знеахвоціла нават найбольшых аматараў марскога купання. Вырашылі пашукаць больш чыстую ваду ў Пуцкім заліве. Ідучы кліфавым камяністым узбярэжжам усё-такі знайшлі чысцейшую ваду. Прысутная з намі моладзь кінулася купацца, а апошнія, рыхтуючы каўбаскі на турыстычным грылі, увайшлі

ў настрой тых беларускіх эмігрантаў, якія, мабыць, у тым самым месцы адпачывалі перад 1 верасня 1939 г., чакаючы з надзеяй новых падзей.

У промнях чэрвеньскага сонца, пасля перадышкі, пацягнуліся мы далей берагам мора. У мясцовасці Жуцэва павярнулі ў напрамку замка. Спяраша ўразіў нас добра ўтрыманы парк, а пасля замак, пабудаваны ў неагатычным і неакласіцычным стылях у 1840-1845 гадах. Называецца ён „Ян III Сабескі”, ад імя караля, які, будучы пуцкім старастам, меў у Жуцэве сваю рэзідэнцыю. Пакуль меў яе ў XVII стагоддзі кароль, належала яна Радзівілам. У міжваенны перыяд замкам валодала вядомая на Памор’і нямецкая сям’я фон Крокаў. Па вайне ў замку знаходзілася сельскагаспадарчая школа. Але калі ў 80-я гады побач пабудаваны быў новы будынак для школы, замак пайшоў у заняпад і праз пару гадоў стаў руінай. Толькі тры гады таму назад замак быў адноўлены прыватным уласнікам і зараз прыцягвае шмат турыстаў. У замку знаходзяцца гатэль, рэстаран, кавярня і гістарычная зала.

Прыгажосць замка настолькі нас захапіла, што мы не пабачылі, як сярод нас не хапіла Яўгена Іванюка, якога так захапіў марскі бераг, што пайшоў ён далей у бок Пуцка.

Нечакана прымусіў нас затрымацца на замку праліўны дождж з бліскавіцамі і грымотамі.

Перачакаўшы буру, падаліся мы палявой дарогай сярод жыта і бульбы ў Смольна, дзе, наведваючы новабудаваны касцёл і цэнтр мястэчка, чакалі цягніка ў Гдыню, каб уцячы ад набліжаючайся вокалгненна буры.

У нашай вандроўцы ўдзельнічала 16 асоб. Прайшлі мы супольна каля 12 кіламетраў. Нацешылі мы свае вочы прыгожым краявідам, перажылі нечаканыя прыгоды.

Лена ГЛАГОЎСКАЯ
Фота аўтара

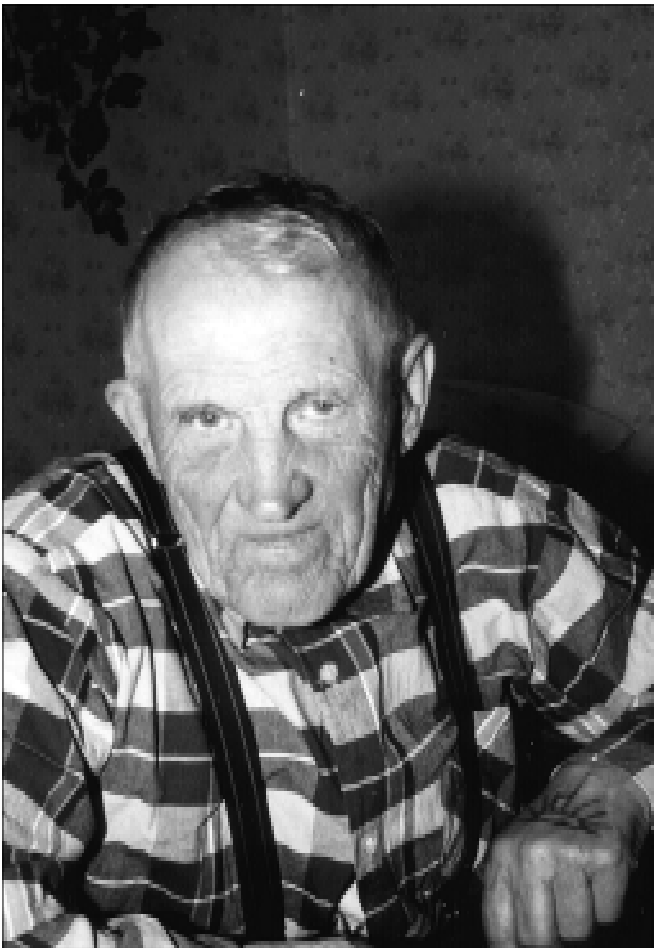
Новая капліца

У новапабудаванай капліцы ў Сухавольцах (Кляшчэлёўская гміна) адбыліся ўжо два набажэнствы: 14 мая і 11 чэрвеня г.г. За першым пасвяцілі прынесе-

ныя ахвяравальнікамі, між іншым, іконы, крыжы і літургічнае начынне. Цяпер у капліцы рыхтуюць іканастас. Каб пасвяціць новую капліцу і алтар павінны адбыцца ў ёй тры набажэнствы.

(яц)

Тата не пазнаў

Успаміны Яна ІВАНЮКА, жыхара Плютыч, народжанага ў 1923 годзе.

У жніўні 1941 года солтыс вызначыў 80 чалавек з нашай вёскі на работу ў Германію. Завезлі нас у Фарны касцёл у Беласток і большасць вярнулася адтуль дадому. Асталося мо з пятнаццаць чалавек і нас перавялі ў чыгуначнае вучылішча, якое знаходзілася па сённяшняй вуліцы св. Роха. На другі дзень пасадзілі нас у таварны вагон і завезлі ў Ольштын, а адтуль забралі ў маёнтка капаць бульбу. Капалі жывую скібу матычкамі. Трэба было накапаць пяцьдзсят кілаграмаў і як тую бульбу ў скрыню ўсыпаў, то даставаў у зарплату талон, але большасць тых талонаў мы пагубілі. Як дзе бульба на полі аставалася, то і матычкаю можна было ад шуцмана дастаць. Жылі мы, сто пяць чалавек, разам з бабамі ў канюшні. Кармілі мізэрна, бручкаю. Былі там французскія палонныя а таксама людзі з Рыгораўцаў, Чаромхі.

Калі выкапалі бульбу, вярнулі нас зноў у альштынскі *арбайтсамт*, а адтуль забралі ў лес каля Аструды. Там было лепш; ляснічы наняў нам кватэры, атрымоўвалі мы *карткі* на прадукты і па чарзе самі сабе варылі. Было нас там адзінаццаць чалавек, жылі ў двух пакоях і спалі на аднаспальных ложках. Працавалі ад усходу да захаду сонца. Зімою зрэзвалі, а летам садзілі, палолі, ачышчалі, прарубвалі. Заўсёды быў з намі гаёвы, а шуцманаў не было.

У маі 1943 года перавезлі нас у Верхнюю Сілезію. Тры месяцы працаваў я ў Рыбніку ў капальні на доле. Нарваны шахцёрамі вугаль на *рыштакі* (канвеерную стужку) накідаў, адкуль ён сыпаўся ў ваганеткі. Працавалі па дзесяць гадзін у суткі. Жылі ў казарменных бараках па дваццаць тры асобы ў зале, спалі на двух'ярусных ложках. Есці хапала, вялікую міску супу на абед давалі і мяса.

Пасля перавезлі мяне ў Глівіцы ў фабрыку *Oberhutte*; там да канца вайны маляваў я бомбы. Жылі мы ў лагеры н-р 2 у такіх самых умовах як і ў Рыбніку, але кармілі нас вельмі мізэрна. Змерзлую бульбу і бручку давалі. Хлеб вечарам на другі дзень выдавалі і ледзь яго толькі пакладаць, то мы

адразу і з'ядалі. Рана давалі каву і кожны стараўся, каб як мага пазней, з дна, каб крыху густага ў той каве было.

Над фабрыкай лётала амерыканская або англійская авіяцыя але нас не бамбілі. 27 студзеня 1945 года мелі нас эвакуіраваць у Брэслаў (Вроцлаў), але прыйшоў *Lagerführer* Дзмітраў, рускі немец, і загадаў тым, што пры бомбах і снарадах працавалі, нанач у фабрыку ісці. Там распалілі горан і сталі шаблоны і дакументы паліць. Разглядаемся — ніводнага шуцмана. І рускія прыйшлі і крычаць: „Рукі ўверх!”

Выгналі нас на Аполе, але завярнулі і загадалі дадому ісці. Пехатой дайшлі ў Чанстахову, а там камандант горада даў нам дакументы, каб кожны ў свой ваенкамат з'явіўся. Выйшлі мы з Чанстаховы на Варшаву і рускі самаход пад'ехаў, пагрузілі нас у яго і ў Пулавы завезлі. У Пулавах перанялі нас другія рускія і 2 лютага 1945 г. завезлі ў Брэст на зборны пункт, які месціўся ў былых польскіх казармах між Бугам і Мухаўцом.

Штодня нас *бадалі*. Заснеш толькі першым сном і *требуют*. Па дзевяці днях выклікалі нас на пляц і кожнаму *вычыталі* хто куды: хто ў *принудительные работы*, хто ў армію, хто ў штрафны батальён, хто дадому.

Мяне, за бомбы, скіравалі ў штрафбат. 11 лютага завезлі пад Кёнігсберг і не абвучаючы пусцілі ў штурм. У наступленні раніла мяне асколкам у пахвіну. Атрымаў я лёгкае раненне і ўся мая віна такім чынам акупілася. Зрабілі мне перавязку і перанеслі ў інжынерна-сапёрны батальён. 2 мая перапраўляліся мы на *касу* каля Пілаў, мяне кантузіла, парвала барабанную перапонку ў вуху і я папаў на тры месяцы ў шпіталь у Каўнас.

У верасні 1945 года мяне дэмабілізавалі. Далі правіант на шэсць дзён — амерыканскую тушонку і сухары — і білет. І едзь па Расіі!

Еду дадому поездом. За Гроднам мяне затрымалі і назад. Паехаў у Мінск і зноў на граніцу, у Бераставіцу. І зноў вярнулі. Паехаў у Маскву; там быў знаёмы энкавэдзіст. Ён сказаў мне ісці ў рэпатрыяцыйную ўправу. Там яўрэй, відаць, тутэйшы, бо назваў мяне земляком, начальнікам нейкім быў. Выдаў ён мне дазвол на рэпатрыяцыю і тады я прыехаў поездом у Валілы. Былі там яшчэ хлопцы з-пад Нарвы і мы пехатой ішлі праз Міхалова і Заблудаў.

Дадому вярнуўся я вечарам 21 лістапада 1945 года, на *Міхайла*, акурат забава ў вёсцы была. Зайшоў я дахаты, шынель на мне і нагавіцы парваныя, змеркла. Тата не пазнаў, злякаўся і пытае: Чаго?! Але мама пазнала! А варожкі гаварылі, што я пад Беластокам загінуў...

І нічога не маю. Усе дакументы рускія ў *особым отделе* забралі. Нават з суда *odpis* далі, што я не павінен быў у рускай арміі быць — быццам я туды прасіўся... І ўсё!

Запісаў Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Пэўна суджана жыць...

Васіля ЯКІМЮКА, 75-гадовага жыхара Грабаўца Дубіцкай гміны ведаюць у наваколлі як ветэрана апошняй вайны. Цікавы гэта чалавек. Многае ў жыцці бачыў, ды і самому яму прыйшлося не адну бяду пражыць.

У бацькоў нас было чацвёра, — расказвае Васіль Якімюк. — Калі мне было трынаццаць, памерла маці. Бацька другі раз ажаніўся. Мы тады сталі жыць пры мацісе. Па-рознаму жылося. Раз лепш, раз горш, але не паміралі ад голаду.

Пры старой Польшчы я хадзіў у школу ў Дубічах-Царкоўных. Закончыў чатыры класы. Пры саветах, у гэтых жа Дубічах, паступіў я ў рускую школу і яшчэ год туды хадзіў. Там упершыню пачаў вывучаць рускую і нямецкую мовы.

У 1941 годзе пачалася вывазка моладзі ў Нямеччыну на прымусовыя работы. Хаця я яшчэ не падлягаў высылцы, але солтыс запісаў і мяне разам з іншымі павезлі на зборны пункт у Бельск-Падляшскі. Адтуль таварнымі вагонамі перавезлі нас ва ўсходнюю Прусію, а канкрэтна кажучы ў раён Клайпеды, у горад Тыльзіт. Там нас разабралі мясцовыя гаспадары. Я пачаткова трапіў да маладой немкі, якой муж ваяваў на фронце. Са мной пайшлі Мікалай Гаўрылюк з Грабаўца і Пятро з Тапароў (прозвішча не запамяталася). Я займаўся гаспадаркай: араў, сеяў, касіў, звозіў збожжа. Нават прыйшлося кароў даіць, бо баўэрка мела такое пажаданне.

У горадзе, як і ў наваколлі, хоць і пражывалі літоўцы, але гаворку больш яны вялі на нямецкай, чым на айчыннай мове. Я з задавальненнем хапаў вухам кожнае пачутае літоўскае слова. Незадоўга патрапіў лічыць да дзесяці, як і разумеў значэнне асноўных слоў. Пазней мне давялося змяніць яшчэ двух гаспадароў.

У 1945 годзе раён Клайпеды вызваліў III Беларуска фронт пад камандай Васілеўскага. Мяне прызвалі ў Чырвоную Армію, хоць я і не лічыўся рускім. Але не толькі мяне. Па загадзе вайсковых улад на вызваленай тэрыторыі ў рады савецкай арміі прызываліся і іншаземцы, для папаўнення. Такім чынам я служыў і з французамі, і з італьянцамі. Паміж сабою дагаварваліся мы на нямецкай мове. Пачаткова мы капалі акопы непадалёк Клайпеды. Але падыхоў час і нас рашылі перакінуць на перадавую. Памятаю, як перад выездам на фронт паставілі нас у шарэнгу і на зважай слухалі мы гімн Савецкага Саюза...

Запамяталася і першая бітва. Прайшла яна на краю лесу. Сігналам да атакі была чырвоная ракета. Калі яна ўзляцела ўгару і рассвятліла цемрадзь уступаючай ночы, мы кінуліся з гучным „ура” ўперад. Беглі побач засекаў з калочага дроту, якія знаходзіліся перад бункерамі. Раптам я ўбачыў, як у маім напрамку ляціць граната. Схапіў я яе быццам мяч у паветры і адкінуў набок. Граната ўзарвалася. Далей дайшло да рукапашнага бою. Немцы не спадзяваліся атакі рускіх і таму пачуўшы гомкае „ўра” кінуліся ўраспалох. Мы іх дагналі ў акопах і дабівалі штыкамі. Я ўпершыню паглядзеў смерці ў вочы. І стаў героем дня. Узарваў нямецкі бункер...

Быў люты 1945 года. Набліжаліся мы да Кёнігсберга. У горадзе заставалася вялікая групка немцаў. Камандаванне Чырвонай Арміі рашыла заваяваць горад. Пачалася падрыхтоўка да аперацыі. Савецкая артылерыя стаяла на рубяжах нямецкага бастыёна, але не мела дастатковых боепрыпасаў. Для знішчэння пяхоты, напрыклад, выкарыстоўвала супрацьтанкавыя снарады, замест карыстацца шрапнелі.

Наша рота знаходзілася на перадавой. Частка салдат пранікла ў краінію будынка горада. Апошнія заляглі на перадаполлі. Я знаходзіўся на невялічкім бугароч-

ку. Непадалёк мяне, крыху ніжэй, у корчыках залёг старшы лейтэнант, камандзір роты. Калі пачалося наступленне, немцы паставілі моцнае супраціўленне, а пасля пайшлі ў контратаку. Іхняя артылерыя трапіла паражала мінамётным агнём нашы пазіцыі. Усё навокал гарэла. Чуліся енкі параненых. Не было відаць санітароў. Ніхто на перадаполлі не варушыўся. Ніхто не падымаўся...

Непадалёк мяне ўзарваўся мінамётны снарад. Падкінула мяне ўверх быццам ветрам. Пачуў востры боль у галаве. На момант затраціў свядомасць. Калі прачнуўся, убачыў, што белае палатно снегу, на якім я ляжаў, пакрывалася чырвонай фарбай. Непадалёк ляжаў невялічкі кулёк. Гэта быў мой бот... Я заставаўся без нагі... Не ведаю, чым гэта скончылася б, але падпоўз да мяне лёгка паранены салдат. Калі ўгледзеў адарваную куксу маёй нагі, выняў з кішэні шыняля індывідуальны пакет і перавязаў нагу. Спыніў крывацёк. Я зноў застаўся сам. Мой збаўца аддаліўся. Не ведаю як я доўга ляжаў. Мароз і снег лагодзілі боль. А мне ў галаве кружыліся змрочныя думкі. Няўжо гэта канец? Ці няма ўжо мне паратунку?... З-за ўзгорка пачулася стральба і гомкае „ўра”. У маім напрамку бегла некалькі салдат. Калі я надумаў падняцца, нехта з іх пусціў па мне аўтаматную чаргу.

— Не страляйце... Я свой, паранены, — намагаўся я клікнуць да чырвонаармейцаў. Але яны надалей стралялі. Аднак, калі пачаў махаць рукою і прызываць іх да сябе, пэўна зразумелі, бо стральба сціхла.

— Гэта ж рускі, — пачуў я нейкі голас і затраціў свядомасць.

Занеслі мяне на носілках, зробленых з аўтаматаў і шыняля ў невялічкі домік. Пасля перанеслі ў палатку... Аперацыю рабілі ў касцёле. Нічога не памятаю... Та-кі страшэнны боль адчуваў...

Немцы двойчы намагаліся прарваць рускую лінію пад Кёнігсбергам. Першую контратаку рускія адкінулі. Другой не вытрымалі. Вымушаны былі адступаць. Параненых адсылалі на тылы. Памятаю, як спыніліся ў Інстэрбургу, затым падаліся ў Коўна. Адтуль трапілі ў Маскву. Параненых перамяшчалі таварнымі вагонамі. Сталіца была перагружана раненымі. Затым перамясцілі нас у Рязань, у вайсковы шпіталь № 32-37. У лістападзе 1945 года ў Рязані я прайшоў камісію. Пасля разгледжання маіх вайсковых лячэбных дакументаў мяне ўвольнілі з арміі і перанеслі ў запас. Затым з Рязані адправіўся ў Маскву, а пасля ў Брэст. Гадавіну кастрычніцкай рэвалюцыі святкаваў я з салдатамі ў Высокім-Літоўскім. Далей не пусцілі, пакуль не правярылі мае дакументы. Зрабілі гэта на другі дзень. Я атрымаў пропуск ехаць далей. Прыехаў у Чаромху, а адтуль у Бельск-Падляшскі. Калі праязджалі праз Кляшчэлі, машыніст спыніў там поезд і я выскачыў з вагона. У Грабавец дабіраўся на фурманцы са знаёмым мужыком...

У 1949 годзе ажаніўся. Абзавёўся сям'ёю. Нажылі дзетак — тры дачкі і сына. За франтавыя заслугі атрымаў ад урада СССР (праз консульства ў Варшаве) медалі з нагоды 40- і 50-годдзя Перамогі і ад польскіх улад медаль „За звыцёнство” і Залаты крыж заслугі.

Васіль Якімюк лічыцца зараз ветэранам. На фронце страціў нагу. З другой цягавецца здаўна па лекарах. Лекары прадвяшчаюць самае горшае — ампутацыю. Але ветэран не здаецца. Ваюе з хваробай зараз, як калісьці з немцамі пад Кёнігсбергам. Не наракае на долю, хаця тая не паскупіла яму бяды. Калі я запытаў Васіля Якімюка, як яму ўдалося пражыць, адказаў з задумай: „Пэўна суджана было”.

Запісаў Уладзімір СІДАРУК

ВЕР — НЕ ВЕР

Мілы Астроне! Ты ведаеш, мне дык заўсёды высніцца тое, што мае быць. І вось, уяві сабе, у апошні час прысніўся мне такі сон.

Сніцца мне родная вёска (цяпер я живу ў горадзе). Родная сядзіба. У нас на панадворку заўсёды было суха, але па-за заграаддзю заўсёды было макравата. Асабліва тады, калі пойдзе дождж, дык там нават стаяла вада. Маці рабіла там высокія грады, дзе садзіла гародніну: буракі, цыбулю, капусту, моркву, фасолю.

І вось сніцца мне, што мы з унучкай ідзем па гэтым гародчыку кудысьці. Куды — не ведаю. Ды і гародчыка фактычна няма. Ёсць толькі тое месца. Балочыстае яно, усё заліта мутнай вадою. Мы з малою ідзем па гэтым балочце, з цяж-касцю выцягваючы з яго ногі. Вада падыходзіць нам ледзь не па пахі. Я моцна трымаю ўнучку за руку, каб хаця яна не ўтапілася ці не ўгразла ў балочце.

І раптам перад намі паяснела. Невядома, куды падзелася тое балота і тая вада. Мы перайшлі дарогу і ўбачылі

шырокае поле, на якім каласілася зялёнае яшчэ збожжа. Свяціла сонца, і нам стала радасна.

Астроне! Мая ўнучка мела ў школе праблемы з адным прадметам, які наогул ведае вельмі добра. Хадзіла маркотная, бо ўбачыла, што настаўніца ў дзённіку паставіла ёй чацвёрку, ды сказала, што ад яе вымагае больш за іншых. А пасля атрымала цэнзурку з адзнакамі, дзе па таму прадмету мела вялізную пяцёрку. Усе мы вельмі ўцешыліся. Ці той сон не прадвяшчаў выпадкова гэту падзею?

ГРЫША

Грыша! Зусім магчыма. Тое, што вы з унучкай ішлі па той мутнай вадзе і гразі, магло абазначаць нейкія непрыемнасці, перажыванні, а нават хваробу. У кожным выпадку нешта кепскае. А тое яснае поле з каласістым збожжам, якое ўбачылі вы, калі выйшлі з таго балота, абазначае надзею (збожжа было зялёнае) на добры выход спраў. Само збожжа абазначае прыбытак, поспех у справах ці гаспадарцы.

З другога боку, чацвёрка — таксама някепская адзнака.

АСТРОН

На правым беразе Нарвы

Нарваўская гміна распаложана па абодвух баках ракі Нарвы. Вёскі на правым беразе ракі (Анцуты, Трасцянка, Пухлы, Сацы, Бялкі, Сакі, Агароднікі, Цісы, Іванкі-Рагазы, Ванева, Пашкоўшчына, Гаранды, Цімахі і Адрынікі) адчуваюць сябе пакрыўджанымі і забытымі гміннай адміністрацыяй. У згаданых вёсках няма водаправода, а тэлефоны даведзены толькі да трох населеных пунктаў.

Гмінныя кіраўнікі, хаця ўраджэнцы нашых вёсак, звычайна жывуць у Беластоку. Старшыня Гміннай рады прапісаўся ў сваёй роднай вёсцы, каб

выбраві яго радным. Цяпер маюць пракладаць дарогу ад шашы Заблудаў — Нарва да Сацоў, каб старшыні Рады было выгадней, хаця сюдою не ездзяць ні міжгароднія, ні школьныя аўтобусы. Затое дарога, якая адыходзіць ад шашы праз Іванкі, Агароднікі і Бялкі, і па якой аўтобусы возяць пасажыраў ды школьнікаў, не можа да чакацца рамонт. Сяляне з правага берага Нарвы вельмі незадаволены такой сітуацыяй і чакаюць станоўчых дзеянняў з боку радных і гміннага самаўрада.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

У дэпутатаў шырокая натура

29 чэрвеня г.г. на XXV сесіі Рады Бельскага павета радныя, па прапанове Здзіслава Тваркоўскага з Бельска-Падляскага, правялі дабравольны збор грошай для сям'і, пацярпелай ад пажару на вул. Казаноўскага. Дэпутаты давалі ад 20 да 100 зл. Сабраныя грошы пацярпелым бялышчам перададуць старшыня Рады са старастам.

У пачатку гэтага года радныя Ар-

лянскай гміны таксама вылічылі па 50 злотых са сваіх камандзіровачных і сабранай сумай падтрымалі свайго калегу, якому згарэла клуня.

Гэтыя два аптымістычныя прыклады — доказ таму, што ў абліччы гора сярод дэпутатаў знікаюць палітычныя падзелы і перамагае звычайная людская салідарнасць.

(Л-Ч)

Зінаіда Якуць каля прац сваіх вучняў.

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімоў.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палокца, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na IV kwartał 2000 r. upływa 5 września 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na

terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 37,80 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 50,40), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (58,80), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (68,60), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (78,40), Australia — 6,30 (88,20). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Згарэць магла ўся вёска

Пажар на акраіне Белавежскай пушчы відаць было за некалькі кіламетраў.

Страты згарэлага 11 чэрвеня г.г. на акраіне Белавежскай пушчы больш за сто гектараў сасновага лесу ва ўзросце ад 2 да 40 гадоў Рэгіянальная дырэкцыя Дзяржаўных лясоў у Беластоку ацэньвае на амаль мільён злотых. У ваколіцах Чахоў-Арлянскіх пад пагрозай апынуліся тады тысячы гектараў лесу, забруджанню падвяргліся дзесяткі гектараў глебы.

Пётр Зброжэк — намеснік дырэктара па справах лясной гаспадаркі Рэгіянальнай дырэкцыі Дзяржаўных лясоў у Беластоку лічыць, што аднаўленне згарэлага лесу не будзе праблемай, паколькі Надлясніцтва Бельск штогод насаджвае 300 гектараў. А згарэла 47 га дзяржаўнага і 49 га недзяржаўнага лесу. Спачатку трэба будзе прыбраць пажарышча, вывезці недагарэлую драўніну і толькі пасля двух гадоў, калі глебе вернецца ўрадлівасць, можна будзе рабіць насаджэнні. Лесанасаджэнні на згарэлай тэрыторыі каштаваць будучы каля 300 тысяч зл., не ўлічваючы коштаў падрыхтоўкі пасадкавай плошчы.

У 1998 г. усяго было 77 лясных пажараў, у 1999 г. — 154, а сёлета — ужо 200. Лясныя службы прызначаюць даволі вялікія сродкі на пажарную ахову, але пры цяперашніх метэаралагічных умовах патрэба іх значна больш.

Выстаўка ткацкіх прац

У Гайнаўскім доме культуры можна наведаць выстаўку прац ткацкага кружка „Габелінэк”, якая адкрылася 2 чэрвеня 2000 года.

Кружок мастацкага ткацтва „Габелінэк”, якім апыкуецца інструктар Зінаіда Якуць, паўстаў у лістападзе мінулага года і гуртуе каля сарака вучняў з гайнаўскіх падставовых школ і гімназій. Выпускніца Супраслскага мастацкага ліцэя Зінаіда Якуць працуе з вучнямі ў дзвюх групах (кл. I-V і кл. VI-I гімназіі). Пасля тэарэтычнай падрыхтоўкі моладзь вучыцца выконваць простыя ўзоры, засноўваць рамку і пасля, падбіраючы адпаведныя колеры і таўшчыню нітак паводле раней запланаваных праектаў, выконваць працы.

Пасля дзеці рабілі штораз больш складаныя праекты і рэалізавалі іх карыстаючыся трыма тэхнікамі: „габелен”, „стрыжаны дыван” і „сумак”.

На выстаўцы экспануецца больш за восемдзсят каляровых прац з цікавымі матывамі. Усе вучні, якія хадзілі на заняткі, атрымалі дыпламы, а выканаўцы найлепшых прац — узнагароды.

— Я не разлічвала, што будзе такое вялікае зацікаўленне працай у ткацкіх кружках і такая вялікая актыўнасць вучняў на занятках. Некаторыя дзеці яшчэ і зараз ткуць дома, — заявіла апякунка Зінаіда Якуць.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Ніўка

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Андрэй жэніцца другі раз. Пытае свайго сыночка:

— Ну як, Алёшка, падабаецца табе твая новая мамачка?

— Татка, думаю, што цябе ашукалі. Яна ўжо не новая.

* * *

— Як вы спіце? — пытае лекар хворага.

— У піжаме, у цемры і без ботаў.

* * *

Лекар да хворай:

— Запэўніваю вас, што экстракцыя апендыкса гэта амаль медыцынская працэдура. Зараз пасля выразкі вы сваімі сіламі сыдзеце з аперацыйнага стала, на другі дзень прыйдзеце на трэці

этаж для праверкі, а пасля будзеце бегаць па ўсёй бальніцы.

— Разумею. А ці ў час аперацыі буду магла хаця крыху паляжаць?

* * *

Бацька-чорт вяртаецца з працы. Маці-чарціха прыводзіць да яго дзіця-чарцяня і гаворыць:

— Адлупуй яго, а то цэлы дзень быў паслухмяны як анёл.

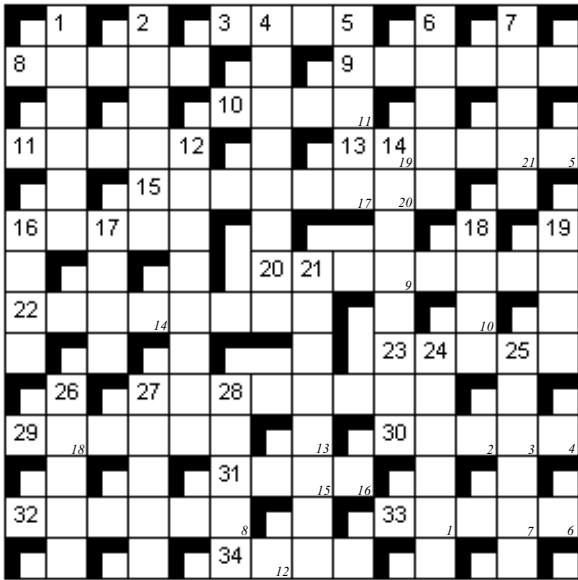
* * *

Англічанін да шатландца:

— Я чуў, што ў вас вельмі ашчадная жонка.

— О, так! Уявіце сабе, што на сваё саракагоддзе запаліла толькі трыццаць пяць свечак.

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. група падвод з людзьмі або грузам, 8. горы з Бялухай, 9. чалавек магутнай сілы, 10. частка плоскасці, абмежаваная акружнасцю, 11. зацягвае рану пры заживанні, 13. гарадок між Валожным і Койданавам, 15. пасудзіна для бензіну, 16. іграе на дудзе, 20. выклікае шкоднае ўздзеянне цэнтральнай нервовай сістэмы, 22. шырокая труба для адводу вадкасцей, 23. вялікі камень, 27. ранні перыяд каменнага веку, 29. урывак прамовы, 30. ядавітая лугавая расліна сямейства лілейных, 31. прытворства, 32. гушкалка, 33. дрэва з перыстым лісцем, 34. доўгія заплечныя разам валасы.

Вертыкальна: 1. горы ў Казахстане

і Кіргізіі, 2. гарызантальнае перакрыццё ў корпусе судна, 4. правы прыток Дняпра, 5. загнутае месца, 6. гной з дамешкай саломы, які ў паўднёвых краінах скарыстоўваецца як паліва, 7. стыхійнае ўзброенае паўстанне супраць улады, 12. тэкст, перакладзены з адной мовы на другую, 14. бела-вежскі генерал, 16. сталіца Бангладэш, 17. тоўстая дошка, 18. каралавы востраў, 19. рака ў Алясцы, 21. штат з Літл-Рокам, 24. бязбожнік, 25. набытая ведамі здольнасць выконвання чаго-небудзь, 26. месца для выпасу жывёл, 27. ядомая цыбульная расліна, 28. латка.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 23 нумара

Гарызантальна: Брэдлі, Вільня, магіла, табу, паля, клейкавіна, цвет, мама, кіраса, казіно, драгун.

Вертыкальна: Брэнта, Ліма, віла, няволя, Гіракастра, буклет, Панама, Цвірка, маўчун, кіно, Садр.

Рашэнне: **Эдзі Агняцвет.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Яўгену Бялькевічу** з Кнаразоў і **Вользе Дземяновічу** з Варшавы.

Канікулы

Паехаў я ў санаторый, палячыцца. Доктарка доўга намаўляла была мяне, упроставала, і праўда, варта было. Але ж цяпер не жарты — каштуе такая прыемнасць. Лежыцца каштуе, жыць каштуе. У курортных мястэчках нават за паветра плаціш. А калі ўжо ты там ёсць, і апошнія грошы выпянуў з хаты, то адпачыць і палячыцца маеш намер па-сапраўднаму. Казаў мне мой сябра Антось, каб і ў кішэні мець поўна грошай удадзатак, бо за кожную паслугу мала што плаціш, але яшчэ і на чайвыя трэ трымаць медзякі, каб сунуць а то медсястры, а то рэабілітанты, бо нічога не будзе з таго лячэння, не пастараюцца. Я супраць таго, але што зробіш, — усе панавучваліся, навучылі адны адных — адны даваць, другія браць. І хай не наракаюць. Ага, зычыў яшчэ мне Антось, каб я бавіўся добра, але не эксплуатаваўся занадта, бо будзе так як і з ім было — не памагла тая рэабілітацыя, бо вярнуўся дахаты з натужанай нагою — натанцаваўся за ўсё жыццё на вечарынах, а пасля меў яшчэ і сямейныя праблемы. Адна з пазнаных сябровак праз квартал прыехала да яго жыць. А нічога ж не абяцаў быў кабете, а тая, бачыце, палічыла Антося мужчынам свайго жыцця і рашыла выйсці за яго замуж. Магло б такое быць, але ж у Антося свая кабета амаль ад паўстагоддзя, Маня, ды яшчэ нязношаная! Ды каб яшчэ што між імі, Антосем і Геняй, было, каяўся Антось, — а то патанцавалі былі крыху, пашпацыравалі былі па лесе, пацалаваў быў яе раз, і ўцёк, убачыўшы што старушэнцыя, праўда, харошанькая, збіраецца накінуцца на яго. Кабетка была ў захапленні: такога, як Антось, ніколі ў санаторыі яшчэ не спаткала — стрыманага, культурнага джэнтльмена... І з пенсіяй вялікай, і з кватэрай... Праўда, не ўспамінаў ён пані Гені, што ў той хаце чакае яго другая палова, бо і не пыталася... Ну і меў клопат немалы. Разводам справа не закончылася, але ўжо ішло да таго, бо Манюся жартаў не любіць і ведае, што кабета нічога без падстаў з паветра не бярэ, хоць уяўленне ва ўсіх іх, бабаў, не ёсць малое, ой, не...

Ну, думаю, такое спаткаць мяне не можа. Але Агата, бачу, штосьці не надта мяне рыхтуе да паездкі. Кажу, дай мне яшчэ пару новых кашуль, тых блакітных, бо мне ідуць да вачэй... А яна крывіцца: чаго там

Як пазбавіцца

алкагалізму за два дні

Гісторыя гэта не выдуманая і адбывалася не так даўно. Расказаў яе мне сябра, які асабіста знаёмы з адным з удзельнікаў падзей, у выніку якіх два гарадзенцы адвучылі піць гарэлку жыхара адной падгайнаўскай вёскі за два дні. Праўда, самі піць не кінулі.

Справа была так. Два камерсанты з Гродна нанялі грузавую машыну і рушылі ў Польшчу шукаць патрэбны ім тавар. Шлях прывёў іх у ваколіцы Гайнаўкі. Хлопцы бавілі час за бутэлькай гарэлкі (калі шчыра, то не за адной). Раптам убачылі — на дарозе ляжыць ровар, а побач на ўзбочыне — чалавек. Гарадзенцы падумалі, што небарака патрапіў у бяду і вырашылі дапамагчы. Аднак той быў проста смяротна п’яны. Надвор’е не зусім спрыяла для адпачынку на зямлі. Падвечар браліся прымаразкі. Пакінуць спячага чалавека на дарозе ў такіх умовах было немагчыма. У кішэні п’янага былі дакументы. Высветлілася, што да яго вёскі недалёка, і шлях гарадзенцаў пралягаў праз яе. Яны вырашылі давезці мужчыну дахаты. Пагрузілі яго і ровар у машыну і паехалі. Па дарозе зноў пачалі піць. Як вядома пры бутэльцы час бяжыць незаўважна. Некалькі гадзін пра-

табе фарсіць, стары пянёчку, перад пакрычанымі раматусам бабамі? Ведаю я тых „хворых”, кажа: не прпусцяць нікому, хто на мужчыну падобны і штаны носіць! Ну, дык едзь, Агата, са мною!!! Ага, паездзеш! А хто будзе агародам займацца, куды Цюціка дзяваць? Мо ў сабачы гатэль аддаць яго, або ў вёску, каб яго, бедненькага, які трактар раз’ехаў?! Ну, усё ж пусціла мяне, пацалавала, завяла на вакзал, хустачкай памахала мая жоначка. А знікла з вачэй мая Агата, дык я пра яе і перастаў думаць.

Правёў я тры тыдні весела і талкова. Паздаравёў. На паркеце не шалёў, дыхаў, піў воды, падаваўся руплівым далоням масажыстак, электра- і іншым тэрапіям. Лекары мяне хвалілі. Стаў адчуваць сябе бадзёрым і харошым, і такім бачыўся — азіраліся на мяне што маладзейшыя дамы. Але дзе мне там да іх — што ўспомню прыгоду Антося, то за сэрца хапаюся, то за кішэнь. Чакаю тэлефонаў Агаты, — ці не правярае мяне жонка? Кажа, дахаты не звані, грошай не выдавай, чакай майго званка...

Вярнуўся я на дзень раней. Уцешылася мая Агата, хоць, відна, была здзіўлена, чаго я так пёр дахаты ў такое надвор’е. Не паспела прыбраць. Бо дома — балаган несветны. А дзе Цюцік? У гатэль?! Ат, вырвалася была Агата таксама на тры тыдні на мора, да Аленкі. Танна абышлося? Ага, танна. Лічыць, што дарам. Пэўна, Аленка хоча цяпер да нас? — стаў я дапытвацца. — Мо пазваню, падзякую ёй... Ды не, яе дома не было, экскурсію выкупіла Аленка ў цёплы край... Яшчэ можа не вярнулася, дык няма чаго званіць...

Усё ж пазваніў я ў Гданьск, каб падзякаваць сяброўцы за цудоўныя канікулы, якія справіла майё палове. Не мусіла Агата кісіцца ў Беластоку ў той час, калі я гуляў у санаторыі....

— Агатка, мілая, гэты ты? — прамурлыкаў у трубы сакавіты бас. — Я ўжо не мог дачакацца твайго тэлефона. Забыць не магу...

— А чаго ты, Грыша, не можаш забыць? — пазнаў я Аленінага суседа, Рыгора. — Аленка вярнулася з Туніса? Ты што, апякуешся яе хатай?

— Не-е-е-е... — прабэкаў Рыгор, невядома на што адказваючы і паклаў трубку.

Добра, што хоць не зваліўся з торбамі да нас! Меў бы Антось магчымасць даваць мне парады, што рабіць у выпадку, калі жонка робіць сабе ад вас канікулы.

ВандаЛ АРЛЯНСКІ

ляцелі як тры хвіліны. (Адзіным цвярозым чалавекам у машыне быў вадзіцель, але ён не ведаў куды заказчыкі вязуць беспрытомна п’янага „паляка”). Хлопцы ўспомнілі пра свайго „пасажыра” і вырашылі, што час яго высаджваць. Яны не арыентаваліся, што ўжо знаходзяцца пад Варшавай.

Праз тыдзень камерсанты, ужо цвярозыя, вярталіся дахаты. А так, як яны забыліся аддаць свайму выпадковаму спадарожніку дакументы і ў дадатак адчувалі сваю віну, што завезлі чалавека за некалькі соцень кіламетраў ад хаты, вырашылі заехаць да яго. На падворку сустрэла жонка. На пытанне, як адчувае сябе муж, жанчына адказала:

— Вельмі добра. Пасля таго, як праз п’янку чорт яго пад Варшаву запёр, і ён назад на ровары два дні ехаў, піць кінуў, гаспадаркай пачаў займацца. А дзе вы яго дакументы знайшлі?

Хлопцам сорамна было прызнацца, што тым „чортам” былі яны, а ў дадатак сітуацыя была даволі смешная.

— Пад Гданьскам, — адказалі яны.

— Дык ён яшчэ і пад Гданьскам пабываў!, — са здзіўленнем усклікнула кабета.

Вось такая гісторыя. Магчыма, той гайнавянін, кінуўшы піць, пачаў чытаць „Ніву”, дык праз рэдакцыю можа знайсці сваіх „лекараў” з Гродна.

Зміцер КІСЕЛЬ